

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre — 16 kor.
 Negyedévre — 4 „
 Helyben házhoz hozva:
 Egész évre — 20 kor.
 Negyedévre — 5 „
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre — 24 kor.
 Negyedévre — 6 „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfé és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáca-utca 2.

A szerkesztőség kéziratok visszaszedésére
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, október 27.

Amire Rákóczi tanít.

Kik a szabadságért haltak, idegenben nem nyughatnak. Kiknek lelke a nemzet élő lelkének vala része és megnyilvánulása, minnek maradnának azoknak hamval pogányok földén idegen országban, ahol nincs lélek, mely hívó szavukat átértse, nincs szív, melynek dobbanása visszhangozná az ő nagy szerelmüket a magyarok hazájához, a vallás és szabadság örökre szent ügyéhez. Azután meg, ahogy mondani szokás, lány ágra szállott miálunk minden. Nagyon szeretjük verni a mellünket és hivalkodni azzal a hazafissággal, amelyből, mivelhogy e törpekor nagyon szereli a frázisokat, nagyon sokat — meg is ének.

Mert a magyar vak lett. Aranyát, ezüstjét a betolakodó idegennek odaadni erénynek tartja és történelmi nagyjainak nevét rájuk átrubazza, csak szívesek legyenek ezek a lapok frázisait elsajátítani és fecsegő ajakkal tudjanak mesés boldog jövőt ígérgetni a sokat szenvedett nemzetnek.

Majdnem félszázadig a gyáva lemondás, a férfiatlan megalkuvás lelke lett urrá mi közöttünk. Megbámultuk Rákóczit meg Kossuthot, de csak mint a meteorokat szokás. Ezek t. i. sem állandó

fényt, sem meleget, sem hasznot nem szereznek.

Egyik-másik közülök bekerül valamely muzeumba, ahol még komolyabb tanulmányokat sem csinál róluk senki. — Megdicsértük a függetlenségi törekvéseket, de csak azért, mert teljes erővel ellenük fordulni — szégyeltük. Liberáliskodtunk és ez uton a keresztény Magyarország alapjait is megkezdettük már bolygatni, mert azt a régi szűz Máriás lobogót nem értettük meg már, mivelhogy még most is sokat nem akarunk vallásos nagy őseink hagyományából megérteni.

A nemzet lelke beteg lett és orvosság helyett zsidbasztó szerekkel ámitottuk. Hogy nagy multjának nehéz horderejű következményeit ne lássa, hogy nehéz küzdelmeiben a felelősség érzete át ne hassa, beadtuk neki az új eszmék morfiumát, a modern »szabadgondolkodás« nagyon kétes értékű deductióit, a szabadság, egyenlőség és testvériség ideáiba belemagyaráztuk a keresztény hitrendszer, a keresztény vagyon, a keresztény hegemonia feladásának szükséges voltát. Megelégedtünk a nyelvegység forszirozásával ott és akkor, ahol és amikor még az elmék és szívek összeforrása is a távol jövő zenéje volt.

Ily körülmények között a nemzet jobbainak lelke vissza fordult a nagy idők nagy alakjaihoz. Némelyek a régi tárogatóba fújtak belé és a csodás hang vé-

gig zugott a hazán. A hazafiak lelkét ihletni kezdte a küzdelmes nagyimultnak szelleme. Mások pedig vissza akarták hozni a nagy hősök, a kibujdosott hazafiak porladó csontjait.

Hátha van bennök élet és lélek? Hátha itthon, templomaink csendjében egy-egy zarándok lelkét szellemük homlokon csókolja, hogy szeressék hitüket, mint ők, szeressék hazájukat, mint ők és harcoljanak nemzetükért, úgy mint ők? Hátha mégsem zsidbadt, hátha mégsem kábult el ez a nemzet annyira, hogy hagyományát nem értő jövevények szép szeméért elfeledje Krisztusát és keresztény hagyományainak nagy tanúságait? Ez az ige testté lett. Rákóczy és nagy száműzött társai a nemzet örömrivalgásai között megérkeztek. Itthon vannak mint hódoló tiszteletünk, törhellen hon-szerelmünk és el nem muló ragaszkodásunk legméltóbb tárgyai.

1906. a nemzeti ébredés nagy esztendeje volt. Haraggal kezdtük és ime engesztelő áldozatokkal, béküléssel végeztük be.

A nemzeti felháborodás a közhatalom kezelésétől elkergette a megalkuvást, az árulás határáig kultiváló gyászvitéztek táborkarát. A viruló tavasz tulipánjai hirdették, hogy ismét magyar lett a magyar és szabad lett hazája.

És most, mikor egy rendes menetű, de mégis kemény tusákban dúlakodó

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Rákóczi.*

1906. okt. 28.

Kiért ugy epedtünk:
 Dicső fejedelmünk,
 Szabadságunk vezére, —
 Megjöttél, itthon vagy
 Te szép országodnak
 Vérrel szentelt földébe.
 Maradj is népeddel!
 Bizony győzünk végtére!

Endrődi Sándor.

A kassai harangok.

Bim-bam, bim-bam, nagy Rákóczi,
 Régen várunk!
 Kétszáz éve, hogy utánad
 Keseregve sirdogálunk.
 Néped szíve sirt keblünkön
 Oly régóta . . .
 Hivogatott a pásztorsip,
 A szomorú magyar nóta.

* A kurucz-nóták legújabb kiadásából.

Bim-bam, bim-bam, csillagunk!
 Ringatunk, altatunk.

Bim-bam, bim-bam, akkor, mikor
 Elbujdostál:
 Több könny hullott az utadra
 A hajnali friss harmatnál.
 Most az a köny mind gyönggyé vált
 Örömebe:
 Gyöngyös uton jöttél haza,
 Kurucoknak hős vezére!
 Bim-bam, bim-bam, csillagunk!
 Ringatunk, altatunk!

Bim-bam, bim-bam, jól van már a
 Fejed alja:
 Édes hazád szent ölében
 Edes anyád igazgatja,
 Millió kéz öleli át
 Koporsódat.
 Millió ajk zengi, zugja
 Labanczerő indulódat.
 Bim-bam, bim-bam, csillagunk!
 Ringatunk, altatunk.

Bim-bam, bim-bam, a jövőt már
 Nem keseregéd:
 Növekedik mint az erdő,

Sokasodik a te serged!
 Gyermekek ifju a te zászlód
 Lobogtatja,
 Keltében is, fektében is
 Szabadság a gondolatja.
 Bim-bam, bim-bam, csillagunk!
 Diadalmat kongatunk!

Pósa Lajos.

II. Rákóczi Ferenc »Vallomásaiból.«

Érzem, hogy én benned vagyok, Jézusom, miért is téged nem Bethlehembem kereslek, ahol a Te kegyelmednél fogva születni kegyes voltál, hanem szívemben, mert hisz eszembe juttattad a feloldozást, helyesebben azokat a gondolatokat, melyeket lelkemben ébresztettél néhány hónappal ezelőtt, Ágoston vallomásainak olvasásakor. Te tudod, Uram, hogy már akkor is mondtad nekem, hogyha azon ember életének elbeszélése, ki bár legelső sorban bűnös, de származásánál és körülményeinél jóval alacsonyabb rangú volt, a keresztények épülésére tudott szolgálni, és sokat fel tudott szólni a Te fölötté edes keresztied elviselésére, mennyivel inkább nem lesz haszonnélküli az én vallomásom, aki az emberek felfogása és léha véleménye szerint tejelelem vagyok, de a Te sze-

Eigner Ede és Társa

különlegességek áruháza

Nagyvárad, Bémer-tér.

Kobrak ipók

egyedüli raktára!

Nagy választék női-férfi- és gyermek cipőkben a legelegánsabb és legjobb kivitelben.

Szolid kiszolgálás!

1752. **Szabottárak!**

Vidéki és helybeli telefon 695 szám.

munkás időszak kezdetén Istenhez repítjük a magasba lelkünk áhitatos fohászait — temetést rendezünk nagyot, szépet és dicsőt, mert azt akarjuk, hogy fönn, lenn és minden oldalon lássák, tudják és értsek, hogy ennek a nemzetnek a lelkét érdekek, cselszövések, téveszmék és illúziók elkábíthatják ugyan egy időre, de maga a nemzeti lélek nem hal meg soha. Visszatért mihozzánk a nagy Rákócziak nemcsak a teste, hogy itt nyugodjék hazánk szent földében, hanem a halhatatlan lelke is, hogy tanítson hinni, remélni, szeretni, küzdeni és meg nem alkudni sohasem.

Ez az értelme a mi ünneplésünknek.

Gyászolunk, mert hiszen a temetés, csak temetés marad. De örömmünnepet is ülünk, mert törvénykönyvünkől kitöröltünk egy fekete lapot, mely nem a nemzet hőseit bélyegezte meg, hanem hosszú kétszázéves nemzeti életünkre vetett árnyat, s most ez eltűnik, hogy helyet adjon a tiszta nemzeti lélek tetterős felbuzdulása új korszakának.

Ideális dolgok mennek most végbe minálunk.

Agg uralkodónk hozzáfűzi lelkét egészen a nemzet lelkéhez és Rákóczi hamvainál együtt ünnepel velünk. Százados félreértéseknek és küzdelmeknek így kell, így illik, hogy vége szakadjon. És ha Rákóczi lelke a lélekben összeolvadt uralkodóra és nemzetre letekint, csak azt mondhatja: „Így kell, így van jól, most már maradjatok együtt.”

Az ügyeket a nemzeti koalíció vezeti. Mindenik párt a haza oltárára az önmegtagadásnak soha eléggé meg nem becsülhető áldozatait hozza. Az abszolút többséggel bíró függetlenségi párt örök példáját mutatja most a honfiai önmeg-

tagadásnak, mikor párttársaival hatvanhetes alapon kormányoz. Hasonló önmegtagadással dolgozik a néppárt is. Mert a felébredt nemzeti lélek azt hirdeti, hogy nem az idők érlelik az embereket, hanem az embereknek kell megérlelniök az idöket és így nem meddő ellenállással, hanem komoly munkával kell előkészíteni a — holnapot. S ez a holnap lesz az, melyen Rákóczi sirjánál zeng majd „el a nagy »Te Deum«, hogy ime szabad a hon és boldog a nemzet.

Legyetek hát üdvözölve ti nagy vezérei a szabadságszerető magyar nemzetnek. Legyetek üdvözölve őseitek szent honában, melynek halmaít és tereit veritéketek megszentelte, véretek megtermékenyíté! Nem jösztek idegenbe. Lelketek felébresztette e nemzet nagyjait már régen. Szellemetek ihletése erőt adott karjainkba és vért a honfiak szívébe, hogy vallási és nemzetiségi különbség nélkül mint édes testvérek jelenjünk meg előttetek s tanuljuk meg tőletek feláldozni mindent a haza jogáért, alkotmányáért és szabadságáért. Sorainkat koronás királyunk nyitja meg, azon családból, mely ellen a kemény idők vas kényszerűsége miatt ti oly hevesen küzdöttetek, de a mely család ma e nemzettel érez, gondolkodik és nehéz munkába merülve hozza helyre a nehéz idők kemény tusáinak fájdalmas veszteségeit.

Királynak, nemzetnek ti sugalljátok ma a munkában való kitartást, Isten szavához való rendületlen ragaszkodáson alapuló honszerelmet és a kitartásban és a honszerelmen egyaránt mulhatlanul szükséges önmegtagadást.

Nem hal meg az a nemzet, melyet példátok tanít és lelketek soha ki nem alvó tüze nagy tettekhez hevít, jellemetek

nemessége, szívetek önzetlensége örök példa legyen király és nemzet előtt, hogy egymástól ne válljunk el többé soha.

Haló poraitok előtt esküszünk, hogy nemzeti hagyományaink nagy tanulságai- val szívünkben királyunkkal és egymás- közt, igenis, együtt fogunk maradni, mert az együttmaradás az élet, a szétválás a halál, a kárhozat.

Gedeon.

Rákóczi hamvai magyar földön.

Pontban reggel 7 óra 10 perckor programszerűen elindult a Sztérényi József államtitkár és Ludvig Gyula államtitkár elnököz- gató által vezetett különvonat. Verciorovára a hamvakért. A vercirovai állomáson az ötös bi- zottság tagjai, Thaly Kálmán vezetésével, köz- cük Fraknoi Vilmos egyházi díszben, a többiek Thallóczy osztályfőnök, báró Förster és Ponory- Török Emil díszben várták a vonatot. Ott volt Lubri superior, a konstantinápolyi lazarista rend főnöke és Asclam Péter rodostói vicekon- zul, aki Kőszeghynek, az emigránsok egyiké- nek rokonságához tartozik. Sztérényi államtit- kár átvevén a hamvakat szállító kocsit, ezt hozzácsatolták a vonathoz. Az átadást a romáa határállomáson nagy közönség nézte.

Pontban 8 óra 10 perckor utnak indult a vonat. A magyar határnál mozsárdurrogással fogadták a vonatot. A vonat megállott, közön- sége kiszállott s egyesülve a közeli helységek nemzetiszínü lobogó alatt egybesereglett lakos- ságával, kikaplevéve nézte a hamvakat hozó kocsit, melynek ajtai kinyitván, villamos fény- árban uszott már hét koporsó, melyek közül Rákóczi fedelmét, Zrinyi Ilonáét és Thököly fedelmét hermelinnel szegzett biboros bársony takarta és korona fedte. A középen Rákóczi József, II. Rákóczi fejedelem fiának és Thököly- nek koporsója, a másik oldalon Bercsényi-

medben por és bűnös ember; a Te kegyelme- det esdekeltem részleges fogadalmamnak ama napján, melyet határozottan arra jelöltél ki, hogy tőled ezt kérjem. De úgy látszik, Te azt akartad, hogy ezt a munkát hazátlanságom és elhagyatottságom idejére halasszam el, mely munka megírásához a Te sugallatodra fogtam hozzá; de mivel most ezt feljütöd emlékemben és a reményt s bizalmat növeled bennem, hogy nem fogsz hiányozni mellőlem, a világért sem akarom, Uram, ezt halogatni, mivel Te határo- zottan meggyőztél engem arról, hogy ez a Te akaratod. Megvalloim munkámnak megkezdése- kor, hogy ez túlhaladja erőmet. Nem elég erős, Uram, emlékezőtehetségem, hogy feljütsam azt a sokat, ami voltam, azt a néhány dolgot, amit hallottam, azt az igen sok munkát, amit elmu- lasztottam.

Megborzad a lelkem, ha visszagondolok mindarra, amit a Te kegyelmednél fogva be kell vallanom és félek azokra gondolni, melyek- ben egykor gyönyörködtem. Igaz, Uram, men- nél jobban megszeretted magad velem, annál inkább fájdalom gyalázatosságokban elmúlt éle- temet. De hisz igazságos dolog, hogy féljek Tőled, mert én ember vagyok és irgalmadnak kincseit fölötte törékeny cserépedényben hor- dozom; még nem is szabadítottál meg ellensé- geimtől, kik minden pillanatban leselkednek reám, bár elhagyatottan élek, s így némi mó- don kimentem az irántad ellenséges világból, mely irántam is az, ami Te irántad. Hanem vajjon nincs-e körülöttem a szálnalmas hus, a férgeknek eledede? Tudom is, mert igen sok- szor érzem, mert minden pillanatban leselkedik rám a rossz lélek, hogy csak egyedül néked, oh én Megváltóm, vagyok adós azért, hogy

megzaboláztad bennem a testnek ösztönét azon időtől fogva, amióta első vallomásomat tettem ebben a magányomban,¹⁾ de még most sem távozott el tőlem, élek ugyanis, és ezért féle- lembe és rettegésben kell cselekednem. Látom, Uram, hogy jobban nem vesz körül egy alato- mos ellenség sem, mint az igen hatalmas ön- szeretet, melynek igája alatt az eszem haszná- lata óta és a majdnem teljesen elveszített ártat- lanságom ideje óta sokkal többet kellett s'haj- toznom, mint az érzéki bűnök terhe és sulya alatt. De félre az ocsmányságok összehasonli- tásával! Mind egyenlő volt, mert a legkisebb is ezek közül sokkal többet nyomott, mint a szeretetnek sulya. Adj, Uram, nékem könnye- ket, hogy megsirassam azokat, amiket mon- dok; érzem ugyanis, hogy még nem bántam meg eddig eléggé. Oh végtelen a Te jóságod elmúlt életemnek bűneivel szemben, amelyekről feltettem magamban, hogy a Te támogató ke- gyességgel életemnek minden napján meg- bánom őket. Oh Isten-ember, testté lett Ige, Jézusom, valóban ne Te légy, aki engem hívsz és megparancsolod a folytatását annak, amiről én azt hittem, hogy a Te akaratodból kezdtem el. Ugyanis alig irtam én ezt a keveset, és ime már zavarban vagyok és érzem, hogy nincs elegendő erőm visszaemlékezni azokra, ame- lyeket eléggé megsiradni nem vagyok képes és még most sem siratok meg. O hányszor törtetek elő szememből akaratom ellenére is, utált könyvek, midőn a hazám iránti szerete- temnek gyengédségéről tanuskodtam, vagy más tárgy iránti gonosz és bűnös indulatot mutat-

¹⁾ A grosboisi (Franciaország) szt. János szerzett kamalduli rendházában volt ekkor. Grosbois Páristól 6-7 kilométernyire, Charenton és Brie között van.

tam. Hát most miért száradtok ki, midőn a Megváltó Istennek a szív töredelmességét kell kimutatnom? Ha a bűnös indulatoknak bizony- ságai voltak, miért álltok ellen a megbáná- sának? Tekints lelkembe, Uram, és lásd, vajjon nem félek-e méltán, midőn a mai napig is hor- dozom akaratom ellen lázongó tagjaimat. Félek tehát, Istenem, hogy az elmúlt dolgoknak em- lékezete engem a végenyészetbe visz; ha tehát azt akarod, hogy előbbre haladjak, növeled kegyelmedet, és ne távozz el tőlem, nehogy a rosszat, amit nem akarok, megtegyem, a jót pedig, amit akarok, ne tudjam követni. Védj meg engem, oh, lelkemnek üdve, minden hiu képzelgéstől, tetszelgéstől! Üzd el a csaláságot, és hazugságot ajkaimról, és jelenítsd meg em- lékezetemben az én undorító tetteimet. Ezek- nek nagysága növelje fájdalmamat és bevallá- suknak őszintesége tegye nyilvánvalóvá könyö- rületességedet. Valóban sok és nagy a Te ir- galmasságod, melyet velem tettél. Minden szavam irántam való gondviselésednek csodálatos munkáját hirdesse, és imádják gondosko- dásodat mindazok, kik szolgáltnak ezen alázatos vallomásait olvassák, ki miként a szarvas a forrásvízhez, vágyakozik utánad, Istenem! Raj- tad függök és csak egyedül te benned bízom. Zavard meg munkámat, ha akaratoddal ellen- kezik, s irányítsd elmémet. Vezesd kezemet, ha a Te dicsőségeddel és lelkemnek üdvével összhangban van. Különösen kegyes gondvisé- lése imádom, amely engem ebbe a magányba vezetett és alázatos és őszinte szívből mondok neked köszönetet az összes vigaszért és ke- gyességért, melyekkel irántam viseltetted azon időtől fogva, midőn állásommal járó minden más kötelezettségem alól felszabadítva engem

Eszterházy és Sibrik koporsói voltak elhelyezve.

A közönség az esős időben is kalaplevévé mély megilletődéssel állotta körül a hazai földre került szent hamvakat. Rövid szünet után a vonat tarackdurrogás közöt folytatta útját. A vonalon a telemekkel érkezettek nem győzték magasztalni azt a lelkes fogadtatást, amelyben a hamvakat vivő vonatot egész Törökországban különösen Izmidben részesítették.

Pontban 8 óra 20 perckor robogott be a vonat az orsovai állomásra, ahol a lugosi és az orsovai dalárda a Himnusz eléneklésével fogadta, amelyet a nagyszámu diszes közönség, élén az országgyűlés és a kormány tagjaival a dalárdával együtt énekelt. Ezután Thaly Kálmán a beszéd kíséretében számolt be a bizottság eljárásáról.

Meghatottan köszönte meg a megtisztelő bizalmat, mellyel őket az ország képviselőháza megbizta. Köszönetét fejezte ki Abdul Hamid szultánnak.

Dr. Wekerle Sándor miniszterelnök erre a következőleg válaszolt:

Thaly Kálmánnak, a képviselőház megbízottjának és a hazafias működésében híven eljáró küldöttségnek kezéből megilletődve veszem át nemzeti hőseinknek visszatért hamvait, hogy örök nyugalomuk helyére juttassuk azokat a haza földjében. Ez a föld illeti meg őket, amely föld népének szabadságáért áldozták fel önzetlenül életüket és szenteltek egész életük munkáját.

Porladó hamvaikból új életre kelnek, hogy a tiszta hazafiságra és szabadságszere tetre maradandó örök példát adva, intsenek bennünket. Legyen áldott emlékü és legyen áldott az a nemzet, amely fejedelmével egyetértőleg mindig meg tudja őrizni a múltaknak emlékeit, dicsőséget és tanulságát, (Eljenzés.)

Emlékük iránt érzett mély tiszteletünknek hadd adjak kifejezést azáltal, hogy a kormány nevében első legyek, ki ravatalukra helyezi az elismerésnek és a kegyeletnek bábérját.

Erről az emlékezetes átadásról külön okmányt, külön jegyzőkönyvet vesszünk fel, amelynek felolvasására a t. igazságügyminiszter urat kérem fel.

Polónyi Géza igazságügyminiszter ezután felolvasta a következő, nyolc pecséttel ellátott jegyzőkönyvet:

Jegyzőkönyv

dicső emlékü II. Rákóczi Ferenc fejedelem és bujdosó társai hamvainak átadásáról és átvételéről a haza földjén.

I. Ferenc József, dicsőségesen uralkodó apostoli királyunk ő felségének 1904. évi április hó 18-án kelt legfelsőbb kézírata alapján a magyar királyi kormány II. Rákóczi fejedelem és bujdosó társai hamvainak hazahozatala végett Törökországba országos bizottságot küldött ki, amelynek tagjai dr. Thaly Kálmán országgyűlési képviselő vezetése alatt: báró Forster Gyula főrendiházi tag, a műemlékek országos bizottságának elnöke, Fraknói Vilmos címzetes püspök, dr. Thallóczy Lajos, a Magyar Tudományos Akadémia és dr. Török Aurél budapesti tudományegyetemi rendes tanár.

Ez az öttagú küldöttség II. Rákóczi Ferenc fejedelem és bujdosó társainak hamvait, miután azonosságukról ott, ahol ezek eddig nyugodtak, szorgos vizsgálódással teljes bizonyosságot szerzett, átvette, a haza földjére kísérte és ezennel átadja dr. Wekerle Sándor magyar királyi miniszterelnöknek.

Dr. Wekerle Sándor magyar királyi miniszterelnök II. Rákóczi Ferenc fejedelem és bujdosó társai hamvainak azonosságáról minden kétséget kizáró módon meggyőződve, átvette leolmozott vörösréz ládákbán:

1. II. Rákóczi Ferenc fejedelem hamvait,
2. Zrínyi Ilonának, II. Rákóczi Ferenc fejedelem anyjának hamvait,
3. Rákóczi Józsefnek, II. Rákóczi Ferenc fejedelem fiának hamvait,
4. Thököly Imre fejedelem hamvait,
5. Bercsényi Miklós grófnak és feleségének, Csáky Krisztina grófnőnek közös sírládjában nyugvó hamvait,
6. Eszterházy Antal gróf hamvait,
7. Sibrik Miklós hamvait,

azzal a rendeltetéssel, hogy ezek a hamvak az erről szóló törvény értelmében a hazai földben tételesen örök nyugalomra.

A hamvak szabályszerű átadását és átvételét Polónyi Géza magyar királyi igazságügyminiszter ebben a jegyzőkönyvben tanúsítja, amelyet ő, mint a magyar királyi kormány a hamvak átadásáról és átvételéről a hiteles tanúsítvány kiállításával megbízott tagja vett fel.

Ezt a jegyzőkönyvet a magyar királyi miniszterelnök, a magyar királyi igazságügyminiszter, ugyancsak az említett öttagú országos bizottság tagjai felolvasás után öt eredeti, egymással teljesen egybehangzó példányban aláírták és a magyar királyi miniszterelnök, valamint a magyar királyi igazságügyminiszter a példányok mindegyikét hivatali pecsétjével is ellátta.

Ennek mind az öt eredeti példányát dr. Wekerle Sándor magyar királyi miniszterelnök vette át, aki az egyik eredeti példányt örök emlékezetül az országos levéltárban fogja elhelyeztetni, egy-egy eredeti példányát pedig megküldi a képviselőháznak és a főrendiháznak, ugyancsak a magyar királyi miniszterelnöki és a magyar királyi igazságügyminiszteri irattárnak.

Kelt Orsován, az Urnak 1906. esztendőjében, Mindszent havának 27. napján.

A jegyzőkönyvet az országos bizottság öt tagjain kívül aláírták: dr. Wekerle Sándor miniszterelnök, Kossuth Ferenc, gróf Apponyi Albert, gróf Andrássy Gyula, Jekelfalussy Lajos, gróf Zichy Aladár, Josipovich Géza és Polónyi Géza miniszterek, Justh Gyula a képviselőház elnöke és gróf Pejacevich Tivadar horvát bán.

Ezután Justh Gyula tette le a képviselőház koszorúját Rákóczi koporsójára beszéd kíséretében.

Rakovszky István a képviselőház alelnöke Thököly koporsójára helyezte koszorút.

Ezután kezdetét vette az egyházi szertartás, amelyet Fraknói Vilmos püspök celebrált s utána elénekelték a Boldogasszony anyánk... kezdetű és magyar éneket.

szolgálatra meghívtál, miért is tisztelet és dicsőség legyen osztályrészed minden teremtet lényről örökkön örökké. Amen.

Zavarba jövök, Uram, és elpirulok, midőn a Te szül-tésedet és azok körülményeit vizsgálom és magaméval összehasonlítom. Te Isten, magamnak és a mindenségnek Teremtője, istállóban születted, és én palotában; te örök és számarak között, szegény pásztorok társaságában voltál, míg engem — aki a Te szememben por és fereg — az udvari emberek sűrű csoportja volt körül. A Te szüleid szegény emberek voltak, anyeim fejedelmek; Te szegénységben jöttél a világra, én gazdaságban. De aláz meg engem, Uram, ebben az elmélkedésben is és add, hogy az igazságban a Te alázottságodat imádjam és semmiségemet észrevegym a Te szemlélésedkor. Legelső sorban azért adok neked hálát, Uram, hogy végtelen kegyelmességedből kifolyólag engem semmiből megalkottál és azt akartad, hogy keresztény, még pedig katolikus szülőktől származzam. Kegyelmes voltál és meghallgattad az ő kérelmüket: mert bátyámnak halála után ugyanis számos éven keresztül nem volt flugyermekök, egyedül csak nővérem maradt életben. Nem akarom csak a föld történelmét megírni és vallomásomban alázottságban előszámlálni őseimnek, Erdély fejedelmének sorát, amely sorba atyámat is bevalasztották még nagyatyámnak életében. Ezt még zsenge korában oktatta a katolikus hitre anyja. Báthori Zsófia fejedelemné és miután nagyatyám a Gyalu melletti ütközetben az ellenségeitől, a törököktől, kapott sebében meghalt, inkább a fejedelemségről kívánt lemondani, mint szent hitét elhagyni. Magasztal Téged a lelke, és dicsőítlek Téged, Uram

Istenem, hogy őt kegyelmeddel megerősítetted és ebben a szent elhatározásában állhatatossá tetted, mely énbélem is átáradt. Néhány év múlva ugyanis, miután elvette Zrínyi grófnak leányát, Ilonát: engem, az ő legkisebb gyermeküket, 1676. március 27-én házuk kastélyában, Borsiban e szerencsétlen életre hoztál. Szerencsétlennek neveztem és méltán mondtam annak, mert engem ellenségedként állítottál a világra, de a nyomorúságok között mégis boldoggá tettél, mert a semmiből a Te megismerésedre vezetted, oh legfőbb Jóság, és nemsokára a keresztység szentsége által felciszolva attól a büntől, melyben fogantattam, felvettél gyermekeid sorába. — Így születtem neked, Uram; de jaj, azóta hányszor haltam meg a Te szemében! A Te könyörületességédnél fogva azonban megtörtént, hogy engem, mint gyakran mondtam, halottaimból feltámasztottál. Mit mondjak neked többet ezen állapotomról, amelyben mint értelmes és eszes lény, istenségednek képmása, melyet az emberre ruháztál, a hústömegetől korlátozva, a Te megismerésedre hosszú éveken keresztül dőre és alkalmatlan voltam. Ugy éltem, mintha nem lettem volna; boldogtalan voltam, hogy Téged meg nem ismertelek, boldog, hogy meg nem bántottalak. Remélem azonban, hogy nem fogod büneim közé sorolni sirásaimat és jajgatásaimat, bárha ezek a gyermekek türelmetlenségének jelei, melyek után az ember félrevezetett természete a szülőkkel helyezi magát ellentétbe. Es ha mégis ebben a zsenge korban megbántottalak Téged, legfőbb Jóság, könyörgöm, ne gondold vissza tudatlanságomra.

Nagy volt a Te gondviselésednek irántam

való gondossága. Atyámat ugyanis, ki alig ért el negyven esztendőt, születésem után hat hónappal magához szőlítottad e nyomorúságos világból (legalázatosabban kérem Felségedet, irgalmazz nekik), mégis nem engedted meg, hogy valami is hiányozzék jövőd nevelésében. Gyengéden szeretted a nagyanyám, a Te szolgálód, ki a Te hű követőd és az emberek véleménye szerint szent volt. Valóban anyai szigorussággal szeretted az anyám, ki minden illetlen tettemre ügyelt és alig öt éves koromban elkülönített engem a női szobától és felmentett a nők gondozása alól. Tanítóim állásomnak megfelelő erkölcsöket fejlesztettek ki lelkemben és a Te imádásodra vezettek. Dicsérettel, oh Isten, mindörökké ezen kegyedért, mely rántam bizony igen nagy volt: Te tetted ugyanis, hogy ifju koromban előjáróimmal szemben igen engedelmes voltam; Neked pedig ártatlanságomban szolgálva és Téged szeretve, amennyire visszaemlékszem, a lehető legkevésbé voltam ellenszegülő az ájtatosságom koromhoz mért gyakorlatában. Sokszor megvigasztalódom, midőn gyermekkoromra és ifjúságom kezdetére gondolok: erősen hiszem ugyanis, Uram, hogy ártatlan voltam a Te szemében; mert gyakran mondogatták nekem, hogy semmi gonosz hajlam sem volt bennem, mégis gyakran megbüntettek, mert rest voltam a tanulásban és inkább a fegyverek s a gyermeki játékoknak, különösen a háborusdinak adtam magamat. Azt azonban nagyon sajnálom, én Istenem, hogy arra nem emlékeztem, vajjon szerettelek-e Téged, bár azt tudom, hogy naponként reggel-este imádkoztam hozzád Te ismertél hát egyedül, milyen voltam. Örvendek, ha valami előtted kedves volt

Most *Scholz* Gusztáv ág. ev. püspök megáldotta Thököly hamvait, mire *Kossuth* Ferenc a függetlenségi és 48-as párt nevében, azután gróf *Apponyi* Albert Thököly Imre koporsójára tett koszorút a függetlenségi párt nevében.

Nákó Sándor a főrendiház nevében koszoruzta meg Rákóczi koporsóját.

Ezután a törvényhatóságok, testületek és küldöttségek helyezték el koszoruikat, amelyek teljesen elborították a koporsókat.

Délelőtt 11 órakor érkeztek meg a szerbek küldöttsége, amely 220 tagból állott s melyet 26 képviselő vezetett.

A romániai magyarok gyönyörű koszoruját *Polliány* Zoltán tette le. Az iskolás növendékek őszi rózsákkal hintették tele a ravatalt.

Mielőtt az országba hozták volna a hamvakat, a koporsón már *Széchenyi* basáé, a konstantinápolyi magyar egyleté, a kelet-tenger hajó-társaságé és a konstantinápolyi magyaroké.

Rákóczi-ünnep Nagyváradon.

Nagyvárad város polgársága tegnap, október hó 27-én méltóképpen ünnepelte meg II. Rákóczi Ferenc fejedelem emlékét.

Nemcsak a közhivatalok, de a legtöbb magánházakon is nemzeti lobogók lengenek. És az igazsághoz hiven konstatálnunk kell, hogy a mellék-utcák kevésbé vagyonos lakossága még jobban igyekezett a kegyelet és hála kifejezésével. A város kisebb utcáin alig van ház lobogó nélkül.

A kereskedők egy része déli 1 óráig egyáltalán nem nyitotta ki üzletét, míg a többi kereskedő délelőtt 11—12 óráig zárták be üzleteiket.

A hálaadó istentisztelet.

Reggel fél 9 óra után a közönség csapata vonult ki a 1. sz. székesegyházba a Te-

bennem és fájdalom, ha valamiben veled ellenkeztem, vagy valamit ellenedre tettem. Látod, oh Uram, mennyire összezavarodnak mindazon dolgoknak alakjai és képei, amelyek velem gyermekkoromnak első szakában történtek! Nagyanymnak halálára, mint valami álomra gondolok vissza, kiért mégis a legalázatosabban kérem kegyelmedet. De anyámnak második férjhezmeneteléből Thököly Imréhez, ki luterános ember volt, alig maradt más az emlékezetemben az ünnepélyes lakomán kívül, mely a nemzet szokása szerint fényes volt és ivás és tobzódás között folyt le. Kérem azért szent Felséged bocsánatát mindazokért, amelyek nem tetszésedet érdemelték ki. De távol legyen tőlem, hogy én, a vallomást tevő, számlajam elő neked azokat a merész állításokat, amelyeket az embereknek beszélgetési módja szerint hallottam ezen házasság külső és belső okairól, melyek igen szerencsétlennek voltak hazámra nézve. Azon idő eseményeinek számos ismerője ugyanis azt vélte, hogy boldog emlékezetű anyám a császári udvar rábeszélésére szánta rá magát a férjhezmenésre, hogy a fentemlített Thököly lelkét a fegyverek lerakására rávegyék, mintán reményét és várakozását meghaladó házasságot kötött.

De másra fordítom figyelmemet, mert ezen dolgokról sem gondolkodni, sem írni nem akarok, melyek életem történetéhez tartoznak: mert én nem az embereknek beszélek, hanem neked, Istenem, szíveknél és veséknél ismerője, ki mindezeket mindenképpen jobban ismered. Ezt a keveset csak azért akartam előttem megemlíteni, hogy e külön megemlékezéssel ünnepeljen a Te isteni gondviselésednek titkát, amely a következő időkben csodálatos sőt valóban bámulandó módon megmentett.

Deum és szent misére s a fogatok egymást érték, a melyeken a notabilitások mentek részben diszmagyarban az ünnepélyes istentiszteletre.

A káptalan tagjain kívül jelen voltak: *Glac* Antal főispán, dr. *Laurán* Ágoston g. szert. kath. nagyprépost, *Sztaniszlóvszky* Adolf kir. főügyész, b. *Szentkereszthy* Zsigmond kir. táblai elnök, *Nátalussy* Kornél tankerületi főigazgató, *Bary* József kir. törvényszéki elnök, *Papp* Miklós kir. pénzügyigazgató, *Schöpflin* Ágoston kir. posta- és táviratigazgató, *Virágh* Béla kir. ügyész, *Varró* Domokos kir. főmérnök, dr. *Bozóky* Alajos kir. kath. jogakadémiai igazgató, dr. *Molnár* Imre és dr. *Hoványi* Géza jogtanárok, *Novotny* S. Alfonz igazgatóval a főgimnázium tanári kara, *Stauber* József igazgatóval a főreáliskolai tanárok, dr. *Kovács* S. János igazgatóval a kereskedelmi iskola tanárai, *Biharmegye* részéről *Wallner* Odön m. főügyész, *Hranyiczky* Károly árvaszéki elnök, *Balogh* János t. főjegyző, *Rimler* Károly polgármester vezetése alatt *Bordé* Ferenc főjegyző, *Dus* László v. főügyész, *Komlóssy* József tanácsnok, *Ragány* János főszámvevő, *Gerő* Ármín főkapitány, *Köszeghy* József főmérnök, dr. *Istvánffy* István t. tanácsnok, *Erős* Rezső jószágkormányzóval a püspökségi tisztikar, továbbá *Imrik* Péter táblabíró, *Keller* József cs. és kir. nyug. őrnagy (katonai diszben), *Jancsó* Dezső, *Stark* Gyula, *Papp* Imre, *Óváry* Sándor, *Nozák* Rudolf, *Jablonszky* Emil, *Novák* János, *Székely* Sándor, dr. *Halász* Lajos, *Imrik* László, dr. *Kazay* Kálmán, *Butyka* Lajos, *Gilnreiner* Adolf, *Zsálik* Privát, *Czeplédy* Jenő, *Déry* János, *Winkler* Lajos, *Pekánovits* Imre, *Halász* Gyula, *Kiss* Dávid, *Horváth* István, *Szacsavay* Ákos, *Nyiry* György, dr. *Krüger* Aladár, *Papp* Károly stb., továbbá az iskolák növendékei és nagyszámú előkelő közönség.

Az ünnepélyes szentmisét *Fetser* Antal felszentelt püspök tartotta, nagy segédlettel.

Az ének és zenekar kiváló egyházi zenedarabokat adott elő. A szentmise végével az énekkar *Kölcsey* Hymnusát énekelte megragadó szépen.

Az istentisztelet fél tizenegy órakor ért véget.

A diszközgyűlés.

A székesegyházról a notabilitások a városházára hajtottak, hogy jelen legyenek a diszközgyűlésen.

A meghívott vendégek a főispán szalonjában, a törvényhatóság tagjai pedig a bizottsági teremben gyűltek össze, s pont 11 órakor bevonultak a diszterembe.

A főispán mellett jobbról a polgármester, balról dr. *Várady* Zsigmond, az ünnepi szónok foglaltak helyet. A főispán pompás fekete, asztragános diszmagyarban volt, remekművű karddal. A polgármester színes diszmagyarba öltözött az ünnepélyes alkalomra. Még többen voltak színes, vagy fekete diszmagyarban így *Bordé* Ferenc, *Komlóssy* József, dr. *Hoványi* Gyula, dr. *Halász* Lajos.

A meghívott vendégek a részükre fentartott székekben foglaltak helyet: *Winkler* József c. püspök, Nagyvárad város diszpolgára, dr. *Laurán* Ágoston g. kath. nagyprépost, *Sztaniszlóvszky* Adolf kir. főügyész, b. *Szentkereszthy* Zsigmond kir. táblai elnök, *Bary* József törvényszéki elnök, *Nátalussy* Kornél tanker. főigazgató, *Virágh* Béla kir. ügyész, *Materny* Imre ág. ev. lelkész, *Vasady* Lajos kir. tanfelügyelő, *Varró* Domokos kir. főmérnök, *Novotny* S. Alfonz, *Stauber* József; a vármegye képviselőiben: dr. *Wallner* Odön, *Hranyiczky* Károly, *Balogh* János, dr. *Kovács* S. János, *Butyka* Lajos állomásfőnök.

Jelenvoltak még a diszgyűlésen: *Keller*

József ny. őrnagy, *Imrik* Péter, *Székely* Sándor, *Réz* Mihály, *Winkler* Lajos, *Zsálik* Privát, *Paczauer* József, *Láng* József, *Mokry* János, a városi tisztviselők nagy számmal; — a jogász ifjuság képviselőiben *Tunyoghy* Lajos, *Böszörményi* Géza voltak jelen diszmagyarban.

A törvényhatóság tagjai közül megjelentek:

Dr. *Bozóky* Alajos, *Frölich* János, dr. *Hoványi* Géza, dr. *Hoványi* Gyula, dr. *Károly* Irén, dr. *Kazay* Kálmán, dr. *Konrád* Márk, *Kiss* Dávid, dr. *Molnár* Imre, *Nozák* Rezső, *Schöpflin* Ágoston, *Stark* Gyula, dr. *Stokker* József, dr. *Várady* Zsigmond, dr. *Adorján* Emil, dr. *Altmann* Jakab, *Beczkay* Lajos, dr. *Berkovics* Ferenc, *Bertsey* György, *Czeplédy* Jeremiás, *Cser* János, *Fényes* Manó, *Déry* János, dr. *Halász* Lajos, dr. *Kecskeméti* Lipót, dr. *Radó* Ignác, *Schvartz* Izidor, *Sulyok* István, *Stern* Hermann, *Széles* Lajos, dr. *Vucskics* Gyula, *Feldmann* Izidor, *Gábel* Jakab, *Heller* Ede, *Löwenstein* Zsigmond, *Moskovits* Miksa, *Reismann* Mór, *Schvartz* Antal, *Ullmann* Sándor, dr. *Veisz* Márton, *Veisz* Ernő, ifj. *Berger* Sámuel, *Bartsh* Sándor, *Bognár* Sándor, dr. *Grósz* Menyhért, *Guttmann* József, dr. *Gyémánt* Jenő, *Harmathy* Károly, *Huzella* Gyula, *Köblös* Ferenc, *Knapp* Sándor, *Kohn* Dávid, dr. *Kurlender* Ede, *Kugler* Albert, dr. *Munk* Béla, dr. *Miheli* Lajos, *Miheli* Pál, *Molnár* Lajos, *Moskovits* Mór, ifj. *Moskovits* Mór, *Müller* Salamon, *Nyiry* György, *Oláh* Ferenc, *Óváry* Sándor, *Plesz* Áron, *Poyvár* János, *Pekánovics* Imre, *Rádl* Odön, dr. *Sonnenfeld* Zsigmond, *Ternyei* Antal, *Rimler* Károly, *Bordé* Ferenc, dr. *Istvánffy* István, *Juricskay* Barna, dr. *Cserenyés* Béla, *Gerő* Ármín, *Komlóssy* József, *Darvassy* Lajos, *Lukács* Odön, *Dus* László, *Tóth* Márton, dr. *Grám* Károly, *Sztarill* János, *Szántó* Lajos, dr. *Baróthy* Ákos, *Köszeghy* József, *Ragány* János, *Szücs* Géza, *Markovics* Sámuel, *Papolezy* Ferenc, *Jablonszky* Emit, *Lajos* Lajos,

A karzat zsufolásig megtelt közönséggel, közöttük igen sok hölgy volt jelen.

A közgyűlést mély csendben

Glac Antal főispán nyitotta meg. A hazafiság, királyhűség és kegyelet érzetének örömmünnepét üli a nemzet. Mi is ki akarjuk venni részünket az örömből s ezért gyűltünk most össze. A rendkívüli közgyűlést megnyitja. A gyűlés tárgya Rákóczi Ferenc emlékének megünneplése, a kegyelet adójának leróvása. Felkéri dr. *Várady* Zsigmond bizottsági tagot, hogy ünnepi beszédét tartsa meg.

Az ünnepi beszéd.

Dr. *Várady* Zsigmond általános figyelem között állott fel szólásra.

Az érdekes történelem-bölcseleti tanulmány, melyet *Várady* nála szokotlan mérséklettel és higgadsággal adott elő, egész terjedelmében a következő:

Várady Zsigmond beszéde.

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Az önök magas műveltsége és különösen a magyar történelemben való teljes, az én szerény készségemet meghaladó jártasságuk felment engemet ez ünnepélyes pillanatban attól, hogy történelmi adatok egymás mellé sorakoztatásával elmondjam, ki volt a férfiú, kit ma ritka egyértelműséggel üdvözöl turáni átokkal terhelt, pártoskodásban sokszor túl kicsapongó, de azért és minden más bűnéért ezer év alatt ezerszeresen megvezekelt sokat hányódott és sanyargatott magyar nemzetünk. Nem szükséges elsorolnom a csatákat sem, melyekben az így egységesen ünnepezt fejedelem életét kockáztatá és felesleges bizonyítanom, hogy nemzetünk legnagyobbjai, egy *Szent* István és *Szent* László, egy *Hunyady* János és *Mátyás*, egy *Behzen* Gábor és *Bocskai* István, egy *Thököly* Imre és *Kossuth* Lajos között az egyik legnagyobb helyet foglalja el szíveinkben és történelmünkben. Mindezek helyett én

két oly kérdéssel óhajtanék foglalkozni, melyet önök első pillanatra talán lényegtelennek ítélnék, de amely két kérdés szerintem erősen befolyásolhatja annak az emberi nagyságnak mértékét, mely nemzeti hősiünk javára igazságosan megállapítandó.

E két kérdés egyike, hogy vajjon Rákóczi idejében az akkori erőviszonyok gondos figyelembe vétele mellett, előrelátható és szükségszerű volt-e a magyar szabadságharc leverése még ennek megnyitása előtt

és másika, hogy vajjon volt-e mód ennek a szabadságharcnak kikerülésére és felesleges é tételeire?

E két kérdés helyes történeti megvilágításától Rákóczira vonatkozó ítéletünk jó részben függ, mert mai előhaladottabb kultúránk mellett a feleslegesen vért ontó fejedelmeket igen kevésbé szoktuk ünnepelni és a valóban nagy államférfitől, az igaz hazafitól nemcsak azt kívánjuk, hogy életét honáért kockáztassa mint azt Rákóczi szintén és százszor megtevé, hanem kívánni szoktuk azt is, hogyha a véres harc elkerülhető, főleg pedig ha annak kimenetele előre láthatóan kedvezőtlen, akkor mindent kövessen el, hogy népét attól a reménytelen szenvedéstől lehetőleg kímélje meg.

I.

Engedelmmel a második kérdést bocsátván előre, meg kell vallanunk, hogy ez a Szabadságharcunk is elkerülhetetlen, felülről reánk erős akolt küzdelem volt, mely nélkül nemzetünk a tökéletes elpusztulás, a névtelen elmúlás áldozata leendett. Valódi létért vívott harc volt, küzdelem a természetellenes halál, a gyilkosság, a megfojtás ellenében. Bizonyítja ezt nemzetünk XVII. század végi állapota.

Az 1607-ik esztendő két eseményről nevezetes. Az egyik a szept. 11-én vívott zentai harc, mely a töröknek a Temesköz, kivételével Magyarországból kiűzését, a török uralom megszűnését eredményezte. 1526-tól, tehát 170 évnél tovább tartott a török uralom, melynek pusztításait önök történelmünkben szintén jól ismerik. Sajnos, a zentai győzelem korától kezdődik a Habsburg uralkodók ama téves nézete, vagy legalább a téves nézeten alapuló kormányzási elv, mely szerint Magyarország, mint hódított terület, az örökös tartományok módjára kormányozandó. Ez az elv is 170 évig tartott, a világból kiküszöbölését csak 1867-ben értük el és ez elv, ha jól utána gondolunk, pusztítóbb és veszélyesebb volt, mint maga a török uralom.

A második nevezetes esemény volt az 1697. évben az, hogy jul. 1-én Sátoraljujhegyen zsaroló német katonák és magyar vásárosok összevesztek s ebből nagy paraszt fölkelés, vérontás, Sáros-patak, Kálló, Tokaj megvétele és a parasztság mozgalma keletkezett. Az odavezényelt német haderő már jul. 19-én megfutamította a felkelőket, vezéreiket elfogatta, és Auszriába vitte, a magyar tömlöcöket is magyar és ruthén emberanyaggal megtöltötte és úgy lát zott, hogy a hirtelen jött záporhoz hasonlóan ez a felkelés is hirtelen elmúlt. De augusztus végén ugyanazon vidéken újra fellobbant a belháború lángja és jóllehet Bécs minden gonosztevő felakasztását vagy felnyársalását rendeli, mert »a csöcselékre a jó indulat és kegyelem nincsen harással« és jóllehet a német vezérek mindig hiven szolgálták a császárt, amikor magyar vért kellett ontani, a felkelés csak hónapok szivós munkája után volt eloliható.

E felkelés a Rákóczi féle szabadságharc első lángnyelve volt. Egyszerre mutatja, hogy e harc a nagy néposztályok küzdelme volt a felső elnyomás ellen és hogy Rákóczi által sem lett volna vissza fojtható. Oka pedig nem a csöcselék gonosztevő hajlama, hanem a német kormányzás sok évtizedre visszamenő és a népet már a zentai csata előtt is elkeresítő bunei való. A zentai csata után t hát Bécsnek a kormányzás szellemét kellett volna alapjában és a magyar nép javára megváltoztatni. Az ellenszö történt. Lipót császár a fennmondott elv alapján az új örökös tartományának elnémetesítését határozta el. Rendeletei és gonosz

tanácsainak működése olyanok voltak, hogy ha célzatosan akartak volna mindeneket az országban ellenségüké tenni, akkor sem járhattak volna el tökéletesebben. Országgyűlést nem tartottak, a jószágokat hűtlenség címén egyremásra kobozták, idegen uraknak nagy földeket adtak Baranyában Caprara, Veterami grófok. Engen herceg Promontoron Heislerné stb. stb.) ezzel elkeserítették a főnemességet. Magyar szerzetek vagyonát osztrák kolostorok kapták, így Zircz apátságot 1683-ban, a bors-monostort 1680-ban a jászói, csornai és leleszi prépostságot 1697-ben osztrák kolostorok vegyik kezükre ezzel elkedvetlenítették, a főpapságot. A kancelláriát a császár hatóságai alá rendelték, idegen tisztviselőket küldtek reánk a vármegyéket az adóbehajtó közeg rangjára súlyosították. Az ország jövő szervezetére új, csupán, idegenekből álló bizottságot alakítottak, amely az idegenek tömeges betelepülését kívánta »hogy a királyság vagy legalább nagy része germanizáltassék, a forradalmakhoz zavargásokhoz szokott magyar vér a német által mérsékeltebbé s természeté örökös királya és ura iránt állandó hűséghez és szeretethez szokjék.« Tényleg rács és német bevándorlás indult meg és folyt 1689-től a harc kitöréséig főleg a városokat kapták el még a termékeny Dunántúlt és a Tisza-Duna közét. Mindezek és a neoacquistica commissio működése elkeserítették az egész nemességet.

Megindult a birtokosok üldözésével együtt a vallásüldözés és templomfoglalás is, ezzel elkeserítették a protestánsokat. Egy rendelettel, mely a ruthén uniót célozta, elkeserítették a felvidéki oroszokat. Szigorú cenzurát hoztak be, engedelem nélkül kiadott könyvért a nyomdát is le lehetett foglalni: ez elkeserítette az írókat és az összes műveltebb elemeket. Az adókat egyre emelték és behajtásuknál egyre kegyetlenebb módon jártak el: ez elkeserítette a jobbágyságot. A hadi kincstár 1683-tól 1700-ig 140 millió forintot, mai értékben két milliárd koronát fizetett ki s ezt és az évi 16-34 milliónyi szükségletet az adó emelésével akarták behozni. A nép átlag hatvan millió koronát fizetett ki adóban, ez körülbelül 400 milliót érte ma, tehát az akkori létszám a mai nemzethez és 1300 millió budgetünkhöz viszonyítva többet fizetett a mainál. A nép e retentó terhet nem fizethetvén, jött a katonai végrehajtás, melylyel 29 ezred foglalkozott. A jobbágyoknak mindenét elvitték, földönfutóvá tettek családokat és községeket, házukból adóért kizavart emberek és gyermekek hullái feküdtek az uton. De kellett a hajlék. A katonaság békelétszáma 60.000 embert tett ki és ebből Magyarországnak kellett elhelyezni 44.310 embert, míg Auszriában csak 4500, míg a nagy német birodalomban pedig mindössze 10.610 ember állt. Azután katoná kellett, de a toborzásra ki sem jelentkezett. Senkinek sem volt kedve harcolni németért a török ellen, mikor a német jobban sanyargatta a magyart a töröknél is. 1702-ben 20.000 embert erővel fogdostak össze és soroztak be tehát, hogy a létszám meglegyen. Mindez elkeserítette a népet, le a legelső néposztályig. Erdélyt sem hagyták békén: a fejedelemség megszüntetésére törekedtek s ott is nagy adókkal és katonai behajtásokkal akarták ezt elérni. Erről írja Cserei: »Nagy szenvedésben valának a szegény emberek, mert csak azoknak a jószága adózott, az urak a maguk jószágait eximálták. Nem volt kinek panaszkodni, csak nyögtek s az égre tohászkoznak. Az executor németek a szegényeket csigázták, kizárták, kötötték, verték, sós vizet utáltak a pénzért. Nemelylek öngyilkosságot mérköltek a zsarolók elől. Mások pedig Temesvárt a töröknek adták el gyermekeiket és magukat rabszolgának, hogy az adót megfizessék.«

Ez a gyűlölet kormányzat természetesen nagy pauperizmust és az ország egészét elnyomó gűllködésű üdöztető elnyomást eredményezett minden parti és gazdasági tevékenység 1697-től szegény, legényes garázdálkodás. Dráva mentén, katonai őrségektől elvárták az elcséget, 1702-ben megrongyosították a sósóhivatalt, 1703-ban Kőszeg városát elpusztították. A katonaság is szökde...

ezred elveszté igy 500 embert, 1702-ben a budai és pesti helyőrséget a katonaság a vármegyével kíváná összefogdosatni.

Nem kell folytatnom, e képből világos, hogy ez a nemzet életére törő politika a magyar nemzet teljes kiirtását idézte volna elő. Mindent, még az eretnekséget is megbocsátotta Bécs akkoriban, de a magyarságot semmikép. Rákóczi már az 1697-iki felkelésnél jól látta ezt s ahelyett, hogy a felkelők élére állt volna, Bécsbe sietett s a császárt más, a magyarokra kedvezőbb politikára iparkodott bírni. Ridegen, göggel és fenyegetve utasították el a hőst, midőn kérésre jött s vérbe fullasztotta a felkelést, fokozták a halálra való nemzet sanyargatását. Sehonnán nem jövén segítség, a nép 1703-ban újra fegyverre kelt és Rákóczi most már nem habozhatott.

A magyar szabadságharc nem volt elkerülhető, Rákóczi hazafi lelke az abban részvétel meg nem tagadhatta. Ő, ki a kérés minden módját eredménytelenül próbálta ki, jól látta, hogy segítség nincs máshol a szegény magyar népre, mint a fegyverek erejében.

A külsegély dolgában nagyobb biztatással, mint támogatással, a francia király által küldve, a magyar jobbágyság és birtoktalanná vált kis nemesség által esengően hivat, inkább harca kényszerítve, mintsem a harcot keresve, indult Magyarországra és tüzetet ki Beregszászon 1703. május 22-én a szabadságharc büszke lobogóját. Ezzel a lépésével az eredetileg szociális mozgalom nemzeti jelleget nyert, de demokratikus alapvonásait mindvégig megtartotta.

A szabadságharc ilyen alapjait szemügyre véve ahhoz a következtetéshez jutunk, hogy Rákóczi szabadságharca valósággal reá és a nemzetre kényszerített, elkerülhetetlen és a létért vívott küzdelem, tehát a történelem legjogosultabb forradalma vala s hogy Rákóczit e forradalom vezetésére minden hazafiúi és emberi erkölcs alapján csak feltétlen hála és tiszta elismerés illetheti.

II.

Más kérdés, hogy Rákóczi leverése előrelátható volt-e? Ha tisztán a magyar nemzet akkori, a fentiekben vázolt szomorú állapotát vesszük tekintetbe és azt hasonlítjuk össze az akkor hatalmas tetőpontján, sőt a török leverése folytán európai tekintélyének is zenitjén álló német birodalom kimeríthetlen erőivel, akkor azt kell mondanunk, hogy a XVIII. század elején vívott nagy létfontartási küzdelemünk vereségei igen előreláthatóak voltak. Két fontos lélektani bizonyosság áll előttünk a részben, hogy Rákóczi maga sem ringathatta magát csalóka illúziókban. 1697-ben megindult mozgalmanak vezetését átvenni sokáig idegenkedett. Másik az az állandó törekvés, hogy külföldi szövetségesre tegyen szert és így nemzete sorsát Európa nagy függő kérdés közzé iktassa. Eless szemével egyszerre látta meg a magyarnak gyengeségét, ellentétben a török csekély voltát, nemzete szervezetlenségét és azt is, hogy a német birodalom ellenségeit kell a maga szövetségesévé és nemzete barátivá tennie. Amily önfeláldozó következetességgel vezette a nemzet szervezkedését attól a perc-től kezdve, hogy zászlói kitűzettek, épen oly szívósan és következetesen folytatta a már Lengyelországban bujdosása alatt megkezdett diplomáciai műveleteit az egész szabadságharc alatt, sőt annak leverése után is. Orosz, Francia és Török földön mind addig, míg a világtörténelem eseményei utólagos tényeket is ki nem oltották a részben, hogy a magyar fegyverek fognak küzdőtérre lépni a magyar szabadságért. Eme reménye az akkori európai hatalmi konstelláció mellett is megvalósulhatott volna nagyobb biztosítékok, mint a magyar független, alkotmányos magyar állam létezéséig, XIV. Lajos nem látta ezt. Rákóczi legalább nem akarta ezt belátni anélkül, hogy a nemzet a Habsburgháztól elszakadna. Rákóczi e végtől sokáig... Midőn pedig Rákóczi az 1707-iki...

kább a francia sürgetésre, mint a saját szive sugallatára, ezt is kimondotta, a francia királyt ez a tény sem bírta reá lényeges és odaadó segítség adására. Szinte hitetlen, de való, hogy a magyar ügynek e nyolc évi hadjárat alatt is sokkal hívebb támogatója volt, legalább erkölcsileg, az osztrák-német szövetséges Anglia és Hollandia, mint a Rákóczi szövetséges és öt tessék-lássék módjára segítő, e csekély segélyekkel mindig biztatgató, de őt soha eléggé meg nem erősítő Franciaország.

Lényegileg magára volt hagyva a hős az elpusztított ország, az elcsigázott nemzet közepén. Az egész ország 1703-ban 3 millió lelket számlált. Minden hiányzott, ami rendes hadvezetéshez és oly tekintélyes ellenfél legyőzéséhez szükséges lett volna. Kellott volna nagy, állandó hadsereg. Rákóczinak sohasem volt igazi állandó katonája több hatezer embernél. Csodálatos szervező talentummal 83 ezredet létesített ugyan, de ezek létszáma folytonosan hullámzó volt: egy csatavesztés után, de sőt nyári munka indokából is ezrével ment szét a mindenfelől összetoborzott, lelkesülni tudó, de önfegyelmézésre képtelen kuruc katonaság. Kellott volna fegyver, ágyú, kinem merithető lőszer és élelem-táruk, de még csak pénz sem volt, melylyel mindezekről kellően gondoskodhatott volna Rézpénzt veretett, bányákat nyitattott, külföldi iparosokat hoztatott: minden lehetőt és lehetelent megpróbált, de a nemzet elszegényedett és pusztulása negatív erején a lángész sem győzedelmeskedhetett. — Hadvezérek kellett volna és csak hősei voltak, de nem voltak szakszerűleg képzett tisztjei sem. Feltétlen egyetértés is kellett volna és ehelyett a vezérkarban napirenden voltak a surlódások és sokszor igen éles nézetkülönbségek, melyek elsimitására újra az ő fejedelmi személye és fejedelmileg fenséges lelke voltak szükségesek. Belső gyengeségben halt meg a Rákóczi-felkelés, mely elejétől fogva az akkori világ legerősebb katonai képzettségével állott szembe. Így is világtörténelmi ritkaság számba megy a nyolc éves hadjárat, mely Rákóczi lobogója alatt lezajlott. Nyolc év kellett a hatalmas német birodalomnak, hogy összes erejével leküzdhesse azt a szabadságharcot, melyet eleintén »az ebet ebel maratók« hihedték vált jelszavának kiadásával, magyarnak a magyarra reáusztatásával, vérdíjak és a hűtlenség vagyonából adandó jutalmak kilátásba helyezésével akartak elfojtani. Nyolc évi hadjárat kellett, hogy az I. Lipót által »eszeveszett pártütés ragályának« nevezett szabadságharc a hősköz ezreinek vérébe fojtassék. Nyolc év kellett ahhoz, hogy — Rákóczi szabadságharca, a mint köznyelven mondani szoktuk, leveressék.

III.

De vajjon valóban leverett-e?

Valóban, Rákóczi Ferenc egyénileg leverett. Kiszorítottán hazájából, bujdosó lett s huszonnégy évig ette a száműzetés sóltan kenyerét, míg a halál megváltá szenvedéseitől. Bukásában talán még nagyobb volt, mint küzdelmében és tulhajtottan önző korszakánk talán meg sem érti e férfi emelkedettségét, ki inkább lemond családjáról, jólétéről, hazája látásáról, minthogy hűséget esküdjék oly uralkodónak, ki népét kivégezni próbálta. Sziklaszilárd jellemessége folytán az imádság, némi vadász kedvtöltés, egynéhány vele kibujdosott hívének szeretete s az író toll maradt meg a nagy férfinak, ki egyéni tulajdonában is egész országreszeket tartott. Megfosztották családjától is. Nejétől, gyermekeitől távol senyvedt el a férfi, ki egész nemzetének családapja vala. Korának egyik legműveltebb férfia és az igaz bensőséggel vallásos keresztény férfi száműzetett egy török kis város műveletlen és pogány levegőjébe, jószágait elkobozták és azoknak adták, kik elég gyorsan tudták megalkudni az új helyzettel. A szétszórt Rákóczi-család maga is elpusztult: sirboltján a címert csakhamar felfelé fordította az örök enyészet. Kétségtelennek látszik tehát, hogy Rákóczi valóban minden tekintetben leverett.

De mindez csak látszat és a mélyebben szemlélő a történelem eseményeiből nem Rákóczi leverését, hanem Rákóczi teljes győzedelmét, zászlóinak és eszméinek tökéletes diadalát olvassa ki. — Már a szatmári békekötés nagynevű történészünk, Horváth M. adta szövegében olvashatjuk a X. pontot, mely szerint ő felsége mind Magyarország, mind Erdély jogait, szabadságait s törvényeit szentül és sértetlenül fentartandja. A X. pont az országgyűlés összehívását igéri meg és minden sérelmet ott tárgyalandónak mond ki. A III. pont pedig újra biztosítja a nemzetet a vallások szabadságát kimondó törvények megtartásáról. Ez a szatmári okirat azonban csak egyes pontokkal jelzi, de az élet meg is valósította Rákóczi győzedelmét. E győzelem abból áll, hogy 1711 után a Habsburg ház képtelen volt a magyar nemzet kormányzatának dolgait úgy és ott folytatni, ahogy és ahol azt 1703-ban a szabadságharc előtt elhagyta. Minden, amit Rákóczi megtámadott, lassanként a semmiség birodalmába merült. Minden, amiért igazságos fegyverét felemelte, eleven valóra és létezésünk alkotó elemévé vált. Ő nem akarta, hogy az országunkat örökös tartományok módjára kormányozzák és bár a Habsburgok azt még egy párszor megpróbálták, a nemzet a Rákóczi harcokból merített lelki erő egész teljével utasítá vissza e próbákat s immár mindörökké lehetetlennek bizonyította be az ily kísérleteket. Ő nem akarta tűrni, hogy idegen katonák fosztogassák a magyar jobbágycsapatokat és külföldi birtokosok szorítsák ki eföldről az édes magyar nyelvet s az eredmény az, hogy az akkor betelepített németek nagy része ma már épen olyan kuruc magyar, mint voltak Rákóczi leghősibb vitézei. O vallásának és hitének igaz buzgó követője, a legeszményibb polgári és vallási szabadság alapján állott és elvei uralkodóvá lettek, sőt egyre kevesebbedik azoknak száma, kik ember és ember közt faj, hit, születés vagy foglalkozás alapján különbségeket és elválasztó határvonalakat kívánnak felállítani és fenntartani. Nálunk is valóra vált a nagy angol író tétele: a holtak inkább kormányoznak, mint az élők. Rákóczi szabadságszerető magyar gondolkodása öntudatlanul is inkább kormányoz és vezet minket ma, mint vezette az élők kortársakat. Maga az európai nagyhatalom, melylyel nemzete szabadságáért, magyarságunkért harcba szállott, maga az akkori német császárság is elfoszlott. Vereség érte vereség után, mert mindig, mindenütt szembeszállt a néplélekkel és azzal a szabadságeszmével, melyet nálunk Rákóczi képviselt. A mai német császárság egészen más alakulat és sem az az új birodalom, sem az akkori német császárok Habsburg utódai nem bírják a spanyol és olasz tartományokat. Mindig, mindenütt ellenük dolgozott Rákóczi szelleme. Sőt ma már, kétszáz év után, sehol a földkereken nem állhatna meg oly kormányzás, ami ellen Rákóczi sikra szállt. — Csodálatos törvényszerűség van a történelemben; az igazságokért küzdő egyének elbukhatnak, életüket megkeserítheti, sőt sokszor ki is oltja a hatalom erőszakos, a gyűlölet Kain szelleme, de magát az eszmében rejlő igazságot győzelemre viszi maga a folyton fejlődő, a folyton felfelé haladó, az emberiséget a fokozatos, erkölcsi nemesedés útján megtartó élet. A hatalmát féltékenyen őrző farizeus képmutatás keresztre is feszítheti az igaz eszme hirdetőjét, mint Judaeában történt. — Caesárok hóhérai nyiltan gyilkolhatják a szabad eszmének igaz hű fiait, minci nálunk is megesett levert szabadságharcunk után, de a haladást biztosító oly eszmét, minő a népszabadság és népjogok eszméje is, — sem keresztre feszítés, sem hóhérvétel útjában fel nem tarthatja. Sőt az emberiség felfelé haladásában és a természet által előírt folytonos nemesülésében az egyénileg levert és elbuktatott nagy férfiak emléke és tanulsága az emberiség új igazságainak egyik legfontosabb hatóeszköze.

Vonjuk le a tanulságokat Rákóczi eme győzedelméből és egész életéből saját magunk, városunk és fajnok javára, tek törvényhatóság Egyesüljünk minden rendi és másféle különbség nélkül az igazi hazafiságban és a közös

célban, mely magyarságunk megerősítésében és a szabadság és a haladás útján előbbre viteleiben áll. Vessük ki kebelünkéből a széthúzás és pártoskodás ördögét, a szeretetlenséget és gyűlölködést, mely nagy Rákócziinknak oly sokszor kerékkötője volt. Versenyezzünk csak abban, ki lép fel előbb a modern élet által ostromolt váracsok. a pauperizmus és a műveltség ormaira, mint tértfogaló harcos. Ne kívánjunk magunknak rangot, hatalm polcokat, mint régen királyoktól levetett nyakláncokat és jogos birtokosaiktól elkobzott uradalmakat kívánt az emberi gyengeség, — hanem kívánjunk általános jólétet, egyetemes nemzeti haladást és emelkedést. Enélkül hiába szeresz vagyonokat; a szegények közt meggazdagodott ember nem élvezheti nyugodtan vagyonát. Hiába toladokol fel a hatalmasok közé is: a mások elnyomásával keletkező hatalom már születésével hozza a romlás csiráját. Mutatják ezt a XVII. század birtokosainak szomorú helyzete s az akkori német császárság balvégzetes sorsa. — Minden magyar boldogulása a magyar társadalom valódi célja, — mint ahogy minden magyarért harcolt nyolc éven át és busongott haláláig a nagy Rákóczi Ferenc. Aki jól ismerte fel a helyzetet, midőn 1697-ben a felkelés élére állni vonakodott, — aki jól látta azt is, hogy külföldi szövetség nélkül veszett ügye van, de aki ennek dacára kitartott holtig és gyönyörűen irta 1711-ben Károlynak:

»Valamint az ügyet nem dicsőségért, gazdagulásért vettem fel, úgy a nyomorúságok féltelmétől azt el nem hagyom.«

E nagy ember, egyszer életében mégis tévedett, akkor is ami szerencsénkre. Tévedett akkor, midőn 1711. ápr. 18-án azt írta a rendeknek, hogy a tervezett béke hajdani dicsőséges nagy nemzetünknek örökös rabságára és eltemetetésére vezet.

Ez egyben tévedett a nemzet, nem temették el. Szabadságaival együtt győzelmesen emelkedett az, ki a harcok leverése után. Az események, a történelem, az előttünk álló 17 milliót meghaladott a nemzet, a Rákóczi harcokban követelt szabadságok élete és új meg új biztosítékai mindnyájunkat megtanítanak arra, hogy Rákóczi, a bölcs, tévedett saját műve eredményeinek megítélésében. Ő egyénileg félreszorult és sokat szenvedett. De a küzdelem, melyet vezetett, győzelemmel végződött. Eszméinek diadalma az ő legnagyobb emlékjele is. Most jön győztes gyanánt. Hajtsuk meg fenséges személye előtt városunknak lobogóját is, a városét, mely az ő idejében úgy tele vala ráccal, hogy kuruc csapatokat kelle ellenük küldenie. Hajtsuk meg mi, újra egészen magyarrá lett város a mi lobogónkat és kiáltjuk fel: győztél fejedelem, de nem csak a ráccokon, hanem a szolgaság és zsarnokság két gonosz ikertestvér szelleme felett is. Győztél és a te szellemed uralkodik a magyarság vizein. Régen elmosódott a te hadad útja és mégis te vagy az út, — régen nem szólsz hozzánk még hűséges íródeákodon keresztül sem, és mégis te vagy az Igazság, — régen meghaltál és mégis őh győztes — te vagy mindenünk az Elet. Tisztelettel indítványozom, hogy a tek. Törvényhatóság II. Rákóczi Ferencnek, a nagy vezérő fejedelemnek a haza védelme körül szerzett érdemeit, emléket és emléke iránt hódolatát hálás polgári szeretettel iktassa jegyzőkönyvébe.

A beszéd végén lelkes éljenzés és taps tört ki a teremben.

Mikor az óváció véget ért,

dr Halász Lajcs szólalt fel. Az általános örömben — ugymond — midőn a nagy fejedelem az országba hazatért, lehetetlen, hogy megfeledkezzünk a koronás királyról, aki hozzájárult ahhoz, hogy a Rákóczit megbélyegző törvényeket eltöröljék, hozzájárult, hogy Rákóczi és társai hamvait hazahozzák; indítványozza, hogy a közgyűlés a koronás király iránti háláját jegyzőkönyvbe megörökítse; dr Várady Zsigmond ünnepi beszédét pedig egész

terjedelmében jegyzőkönyvbe iktassa (Nagy éljenzés.)

Glac Antal elnöklő főispán határozatképen kimondta, hogy Nagyvárad város törvényhatósága Rákóczi Ferenc érdemeit jegyzőkönyvébe iktatja; háláját, ragaszkodását, szeretetét a király iránt jegyzőkönyvében is kifejezi; dr. Várady Zsigmond ünnepi beszédét jegyzőkönyvbe iktatja, kinyomatja és a törvényhatóság tagjai között szétosztja.

A jelen voltak ezután elénekelték a Hymnuszt.

A közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után a diszgyűlés véget ért.

*

A Katholikus Kör ünnepélye. A nagyvárad-i Katholikus Kör méltó ünnepélyt rendez II. Rákóczi Ferenc hamvainak hazahozatala alkalmából. Az ünnepély a premontrei főgimnázium disztermében lesz megtartva délelőtt 11 órakor. Az ünnepély műsora a következő:

1. Haj régi szép magyar nép! Rákóczi dal 1709-ből. Éneklő a férfi daloskör.

2. II. Rákóczi Ferencről. Előadás tartja dr. Karácsonyi János.

3. Kuruc dalok, Belezna Antaltól. Éneklő Róza Ambrus.

4. Szavaltat. Előadja Popity János.

5. Régi kuruc dalok. 1709-ből. Éneklő a férfi daloskör.

6. Rákóczi induló. Előadja a kath. tanítóképző intézet énekara.

*

Az Orsolya-zárdában. Az Orsolya-zárda növendékei is megfogják ünnepelni Rákóczi hazahozatalának ünnepét. A növendékek d. e. 9 órakor szentmisét hallgatnak, mely után a zárda nagytermében lesz megtartva az ünnepély. A gyászmisét Karsch L. kanonok végzi. Rákóczi fog előadást tartani *Makucz* Ernő a zárda lelkésze. Több ének- és zeneszám, valamint szavaltat fogja még változatossá tenni a hazafias ünnepélyt.

*

Az Immaculata zárdában. A Teleki-utcai Immaculata zárdában is ünnepelni fognak a növendékek. Délelőtt 9 órakor szent mise lesz a Szent László templomban. Fél tizenegy órakor a zárdában lesz megtartva az ünnepély. Itt dr. *Vucskics* Gyula esperes-plebános fog ünnepi beszédet mondani. A növendékek több hazafias költeményt és énekszámot tanultak be, melyeket az ünnepély keretében fognak előadni. Köztük egy szép melodramát Zrinyi Ilonáról.

*

Az újvárosi róm. kath. elemi iskola. Az újvárosi római katolikus fiú iskola elemista tanulói sem fognak elmaradni az ünneplő iskoláktól. Ők is meg fogják ünnepelni a nagy hősök hamvainak hazaszállítását. Délelőtt 8 órakor az iskolában lesz az ünnepély. Megnyitó beszédet dr. *Vucskics* Gyula az iskola igazgatója fog mondani. A tanulók közül többen fognak hazafias költeményeket szavalni, *Halmos* András pedig ünnepi beszédet tart.

*

A nagyvárad-i ág. hitv. evang. egyház ma vasárnap d. e. 10 órakor tart ünnepélyes istentiszteletet, ünnepi szónoklatot *Materny* Imre lelkész mond. Ez alkalommal az egyház gyűlést is rendez létesítendő *Rákóczi és Thököly* alapítványra, melynek kamatait évenként az evang. egyház által fenntartott népiskola legkitünőbb tanítványainak jutalmazására fogja fordítani.

*

A nagyvárad-i 48-as népkör mint lapunkban is többször említettük f. hó 28-án azaz ma (vasárnap) fél 4 órakor tartja meg a Zöldfászálloda disztermében II. Rákóczi Ferenc és

bujdosó társai hamvai hazajöttének emlékére minden belépő díj nélkül szép és sikerültnek ígérkező hazatis emlékünnepegyét következő műsorral:

1. Hymnus.

2. Elnöki megnyitó. Tartja: Dr. Adorján Emil alelnök.

3. Bujdosók dala. Előadja: Az ev. ref. egyházi énekkar Gerencsér József karnagy vezetésével.

4. Ünnepi beszéd. Tartja: Dr. Stokker József elnök.

5. Rákóczi kesergője. Előadja: Az ev. ref. énekkar.

6. *Rákóczi itthon* (költemény) írta: Sas Ede, szavalja: Dallos Ferenc joghallgató.

7. Záróbeszéd, tartja Cser János II-od alelnök.

8. Szózat, éneklő az egész közönség.

E szép és kegyeletes hazafias ünnepélyre a függetlenségi és 48-as párt és népkör tagjait és családtagjait, valamint Nagyvárad város hazafias polgárait és honleányait ez uton is meghívja a rendezőség.

*

A nagyvárad-i magy. kir. róm. kath. fi-tanító képző intézet önképző-zene-kara, 29-én d. e. 11 órakor Rákóczi emlékünnepe rendez Csengeri-utcán lévő képezdében a következő műsorral;

1. Hymnus. Előadja az Énekkar.

2. Megnyitó beszéd. Tartja Endorffer József III. é. növ.

3. Eredeti Rákóczi nóta. Előadja a zenekar.

4. Méltató beszéd. Tartja Kőváry Aurél III. é. növ.

5. Jön Rákóczi. Beleznaytól. Éneklő Gulyanits György III. é. növ. Zongorán kíséri Nevorál István zenetanár.

6. Lavotta szerelme. (Ocskayból). Előadja a zenekar.

7. Bezáró beszéd.

8. Szózat. Éneklő a jelenlevők.

*

A legényegyletben. A nagyvárad-i Katholikus Legényegylet és Keresztény kereskedő ifjak egyesülete által II. Rákóczi Ferenc és kibujdosott társai hamvainak, jó magyar hazánk földere való hazaszállításának alkalmából együttesen rendezett hazafias ünnepélynek műsora a következő:

1. *Megnyitó beszéd*, tartja: Mellau István, igazgató.

2. *Bujdosók dala*. Solo quartet. Éneklők: Karkusz Sándor, Galló János, Kauczil István, Papp Ferencz.

3. *Rákóczi*, Veszely-től. Szavalja: Kádár János.

4. *Ünnepi beszéd*, tartja: Popity János, hirlapíró.

5. *Kuruc nóták*. Hegedűn játsza Dániel Lajos, zongorán kíséri Dániel Laczika.

6. *Rákóczi*, Arany Jánostól. Szavalja: Tunyoghy Béla.

7. *Rákóczi Rodostóban*. Melodráma. Szavalja: Czika Béla, zongorán kíséri Dániel Lajos.

8. *Szegény legénynek olcsó a vére*. Kuruc dal. Éneklő a legényegylet férfi kara, Huszár László karnagy vezetése mellett.

Az ünnepély a Katholikus Legényegylet helyiségében (Teleky-u. 13.) lesz megtartva folyó október hó 28-án, vasárnap délután fél 5 órakor.

Tisztelettel felkérjük vidéki előfizetőinket, hogy *egy hátralékban levő, valamint a jelen negyedre szóló előfizetéseiket mielőbb beküldeni sziveskedjenek*, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

UJDONSÁGOK.

* **Egyházmegyei hírek.** Dr. *Lindenberger* János, theologiai tanár gyulai plébánosá történt kinevezése több rendbéli személyi változással van kapcsolatban az egyházmegyei papság körében. Dr. *Szmrecsányi* Pál, megyés püspökünk ugyanis a következő kinevezéseket eszközölte. *Peszék* Ferencz, theologiai tanárt kinevezte a szentszék szegények ügyvédjének. Dr. *Lestyán* Endre, helyettes tanárt rendes tanárrá nevezte, még pedig szentírás-tudomány tanári és tanulmányi felügyelői tisztének meghagyásával aginói szent Tamás bölcséletének tanárává is. A megüresedett dogmatikai tanszékre kinevezte dr. *Knecht* János, nagyvárad-olaszi-i káplánt helyettes tanárrá, ki egyszersmint a biharmegyei közkórház lelkésze lesz. Nagyvárad-olaszi-i káplánnak végül áthelyezte *Szabó* István, debreceni segédlelkészt. E helyen küzöljük továbbá, hogy a nagyvárad-i papnevelő növendékei Mindszent ünnepe előtt három napig tartó lelki gyakorlatot végeznek. Még pedig vasárnap délután 5 órakor kezdődnek, s csütörtökön, az ünnep napján érnek véget. amikor is a theologia hallgatói fölveszik a hajkoronát és a kisebb egyházi rendeket.

* **A megyei fizetésrendezés.** Mint már napokkal előzőleg jeleztük a miniszteriumban a megyék fizetésrendezése elkészült. A rendezés szabályrendelete tegnap érkezett meg az alispánhoz. A miniszter felhívta az alispánt, hogy a megyei hivatalnokok kimutatását és járandóságát készíttesse el a számvévóséggel és azt hozzá terjessze fel. A rendezés 1906. július 1-től érvényes, azért utasította a miniszter az alispánt, hogy az évi fizetési többletet egy összegben utalványozza ki az adóhivatalból, míg 1907. évi januártól a javítás rendes havi részletben fog járnai. A fizetésrendezés leérkezte nagy örömet keltett a megyei hivatalnokok közt. A szabályrendeletet a közgyűlés fogja alkalmazni. Megyei közgyűlés azonban csak decemberben lenne, azért valószínű, hogy most rendkívüli közgyűlést fog tartani a vármegye, melynek tárgya a fizetésrendezés leend.

* **Templombucsu.** A szent Orsolyáról nevezett kolostornak ma, vasárnap bucsunapja van. Évfordulója van ugyanis a kolostor temploma fölszentelésének. Ez alkalomból 10 órakor tartják meg az ünnepélyes szentmisét, mely előtt fél 10 kor. *Makucz* Ernő, kolostori lelkész tartja az ünnepi szentbeszédet.

* **A szociáldemokraták Rákóczi ellen.** A Rákóczi-ünnep rendező bizottsága a szociáldemokrata szakszervezeteket is meghívta az ünnepekre. Mint *Kassáról* jelentik, a szociáldemokraták terjedelmes levélben válaszoltak a meghívására, és a meghívást a legnagyobb ridegséggel visszautasították. A szociáldemokraták e boszantó, nem menthető, kegyeletlen eljárása nemcsak Kassán, de az egész országban a legnagyobb visszatetszést, megdöbbenést keltette. A legkeserűbb méltatlankodással tárgyalják szélteben az esetet, a mely egy újabb, kihívó bizonyossága annak, hogy a szociáldemokraták megtagadnak minden nemzeti közösséget, megvetnek minden nemzeti hagyományt és a nemzet nyílt ellenségeinek vallják magukat. Az esetet tárgyaló körök egyetemes véleménye az, hogy a mily tapintatlanság, durvaság ez az eljárás a magyar nemzet-kegyelet iránt, ép oly erős és fájdalmas beigazolása annak, hogy a nemzetköziség e hallatlan kerdőzetlensége intő jel arra, hogy a társadalom, a magyar társadalom az ilyen lelketlen megsértéséből a nemzeti kegyeletnek, vonja le maga részére azt a tanulságot és következte-

tést, hogy a baza ilyen elemei nem méltók a nemzeti közvélemény becsülésére, mert aki a nemzet e nagyjának emlékét sem tartja méltónak a megünneplésre, abból kiveszett minden nemesebb érzés a magasabb nemzeti ideálok iránt.

A temetők ünnepe. Halottak napja még csak pár nap múlva lesz, de azért már most is sokan keresik fel kegyeletükkel elhunyt szeretteik sírhantját. Hantolják a sírokat, tisztogatják a sírköveket s friss virágokat ültetnek, hogy halottak napjára rendben legyenek a sírok. A kirakatok telve vannak koszorúkkal s a kertészeknél is tömeges a megrendelés. Pár nap még s az élők útja a temetőbe visz, ahol kigyulnak a gyertyák a sírokon. Hirdetve a feltámadást.

*** Jásznagykunszolnokvármegye a jegyzőkért.** Jásznagykunszolnok vármegye most revidálta a jegyzők kör és segédjegyzők nyugdíjaztatására vonatkozó szabályrendeletet. E verzió értelmében a nyugdíj-szabályrendelet nem csak az ottani vármegyében eltöltött időre fogják alkalmazni a jegyzőkre, hanem minden más, az ország bármely helyén eltöltött időre is. Ezt azonban csak az esetben fogja tenni a vármegye, ha e kedvezményt más vármegye is megfogja adni a Jásznagykunszolnok vármegyéből, elkerülő jegyzőknek.

*** Mikor lesz a tisztí főszemle?** A hadkiegészítő kerületi parancsnokság az érdekelteknek tudomására hozza, hogy az idei tisztí főszemle november hó 4-én, hanem november hó 5-én, hétfőn lesz megtartva.

*** Husárok a megyében.** Biharvármegye alispánjához most terjesztették be a főszolgabírák az 1905. október 1-től 1906. október 1-ig tartó időről a husákról szóló kimutatásokat. A kimutatások szerint mind a 17 járásban emelkedett a husára. Legmagasabb az emelkedés a belényesi járásban. Ott a múlt évi október havában 80 fillér volt a marhahús és most 1.20 fillér, tehát 50 százalékkal emelkedett. A járásokban mindenütt magasabb a hus ára mint 1 korona kivéve Szalárdot, ahol a hus ára 1 korona. Az emelkedés még mindég tart

*** Eljegyzés.** Hegedüs Árpád mérnök, a nagyvada fiatallág közkedveltségnek örvendő ambiciózus fiatal tagja tegnap tartotta eljegyzését Vajna Margittal, Vajna Béla helybeli tekintélyes polgár bájos leányával.

*** A hosszupályi »Ország gátja« ut.** Hosszupályi község mellett húzódik el egy ut, melyet Ország gátjának neveznek. Ezen az uton egy néhány ember jár csupán és az utat, mely 4300 öl hosszú, a község közeles jó karban tartani. Az uton most egy hid olyan rozoga állapotba jutott, hogy annak újra építése elkerülhetetlen. Ez alkalommal a község eljárássága kérelemmel járult az alispán elé, hogy a jelzett utat mivel azt csupán egy pár ember használja a megye a vizsnális utak sorába vegye fel és annak jó karban tartása alól a községet mentse fel. A kérelemre, most a vizsnális utak főmérnöke Székely Sándor részletes értesítést vár, hogy az érdemleges intézkedést megtehesse.

*** Kinevezés.** Az igazságügy miniszter dr Váry Albert aradi jársáírósági albirót a nagyváradi ügyészséghez alügyészségbe nevezte ki.

*** Hiányok az óvodáknál.** Nemrégén már szó volt róla, hogy egyes óvodáknál nem hiányok vannak, különösen a felszerelésben. Most dr Mayer László kerületi orvos jelentést tett a városi tanácshoz a Laka-utcai és a Szilágyi Rezső utcai óvodáknál tapasztalt hiányokról. Ezek a hiányok azonban csak kisebb felensőségűek.

*** A Szigligeti társaság választmányi ülése.** A Szigligeti-társaság hétfő délután 5 órakor választmányi ülést tart melyre a következő meghívót bocsájtotta ki az elnök a szigligeti társaság f. é. október hó 29-én, hétfőn d. u. 4 órakor; a Gazdasági és Iparbank helyiségében választmányi ülést tart, melyre a tisztikar és választmány tagjait van szerencsém meghívni, Rádl Ödön elnök.

*** Kisiklott tehervonatok.** Tegnap a Budapestről jövő gyorsvonat fél helyett délután fél három órakor érkezett be. E kérdésnek az volt az oka, hogy Süllyápon, két teher vonat kisiklott és a forgalmat teljesen fennakasztotta.

*** Esküvő.** Nemes Lajos helybeli fiatal kereskedő ma, vasárnap délután 4 órakor tartja esküvőjét Branhoz Juliskával, özv. Branhoz Károlyné kedves leányával a várad-olaszi plébánia templomban

*** Betöltetlen helyek a Ludovikán.** A honvédelmi miniszter tegnap értesítette Biharvármegye alispánját, hogy a Ludovika I. évfolyamába a Buttler János-féle két alapítványos helyre első sorban ajánlott a felvételi vizsgát nem tudta letenni és így a másod-sorban ajánlott Kiss Ernő és harmadsorban ajánlott Király Rezső lettek felvéve. A honvéd főreáliskolában lévő Andaházy Szilágyi Mihály-féle két alapítványos helyre a megye pályázó híján nem ajánlott senkit, azért a két hely alapítványának ez évi kamatait év végével tökéssíteni fogják.

*** A hét humora.**

Legfelsőbb kézirat.
Ferenc! gyere haza, minden meg van bocsátva!
I. F. J.

Szerényen.
Szabó: Engedje meg báró ur, hogy benyújt-sam önnek, számlálom első kötetét.

Megfordítva.
— Hallotta, hogy a fogyasztási adót emelik?
— Megfordítva jobb volna.
— Hogyan megfordítva?
— Ha az adó emelést fogyasztanak.

Előkeltség.
Idegen (Rákóczi Jakab idegenvezetőhöz):
— Ah, ön is a híres Rákóczi utódja?
Rákóczi Jakab: Büszke vagyok rá, hogy én is e koronás nevet viselhetem.

Kinos kérdés.
— Mondj egy olyan kiadást, a mi bevétel.
— ?
— Ha például én a Kerepesi uton lakom és a Rákóczi ünnepre kiadom az abakam, ez — bevétel.

Előzékenység.
Vevő: Köszönöm ne fáradjon kitalálok én magam is.
Segéd: Igen, de az elő-zobban is vannak portékák.

(Kakas Márton.)

IRODALOM.

Kongreganisták kézikönyve A Szűz Mária társulati kézikönyve a társulma újabb munkával gyarapodott. A Schnobl Xav. Ferenc zombori káplánnak »Mária leány kézikönyve« művével. A kézikönyv méltányolja a Mária-kongregatiók munkáját az ifjúság jelkére, örömmel fogadja a kézikönyvet, melyről a »Nagyasszony« írja, hogy senkinél nem szabad elmulasztani a kiváló munka. Részletesen a kongregatio

szabályait, a főlvetel szertartásait, az előljárók választását megtaláljuk a társulat naponkénti és gyűlések alkalmával végzendő imáit, az elhunyt tagokért és különféle alkalmakkor végezhető ajtatósságokat. A tartalmas munka befejezését a bucsukról szóló rész képezi. A csinos könyv egész vászonkötésben piros metszéssel 80 fillérért kapható a szerzőnél (Schnobl Xav. Ferenc, káplán, Zombor. Bácska.)

SZINHÁZ.

A hét műsora.

Vasárnap: délután Gül-Baba, este Rákóczi visszatér. Rákóczi fia (másodsor.)

Hétfő: Rákóczi visszatér. Rákóczi fia (harmadsor.)

Kedd: Rákóczi fia.

Szerda: Drótostót.

Csütörtök: Aranyember.

Péntek: Mary Ann.

Szombat: Mary Ann.

Rákóczi visszatér.

— Mutatvány. —

Dr Krüger Aladár melodramájának, melyet tegnap adtak először a színházban s a melyhez Belezna Antal irt gyönyörű zenét, itt közöljük a végső sorait. A melodráma tartalma, hogy a fejedelmet első ideálja, Magdolna darmstadt hercegnő hívja haza. A tejedelem nyomában robognak bujdosó társai is, a diadalmas kuruc hősök.

A hogy közelebb jő a ragyogó tábor,
Ébrednek minden aluvó álmából.
Utjuk a meny boltja, es lagon pihennek,
Nagy Magyarországba hajnalra érkeznek.

És egész országban, merre csak ellátni,
Robognak Rákóczi elhunyt katonái.
Megnyílnak a sírok s megnyílnak a szívek,
A rétek elébe vadvirágot hintnek.

Hozsánna, hozsánna, légy üdvöz mivélünk!
Hatalmas, felséges fejedelmünk nekünk!
Hódolati eskünk im előbe hozzuk,
Szívünket, lelkünket tenéked áldozzuk.

Kétszáz az esztendő, amióta várunk.
Kétszáz éve hordjuk éretted a gyászunk.
Aldott a nagy I ten, ki visszavezérel,
Kezdő jék neveddel szép, uj, nemes élet.

Pihentél te sírban: mi csüggetegségben.
Sirva vigadtunk a reménytelenségben.
De vége! Nem félünk! Mind sikra kiállunk!
Hazajöttöd lesz a mi feltámadásunk!

Kiontott véretek nem hullott hiába,
Kiomlott könnyetek nem pergett sziklára.
Véráztatta felelőli ur nemz dék támadt,
Igaz vére kuruc és honvéd apáknak.

Felséges Rákóczi első fejedelmünk!
Hódolva éretted a mi seregünk!
Ez a messze távol fejednek nyit virágot...
Oh, most a mi országod!

Kuruc a mi lelkünk!
Te nem volt a mi lelkünk!
De most a mi lelkünk!
Kuruc a mi lelkünk!
Te nem volt a mi lelkünk!
De most a mi lelkünk!
Kuruc a mi lelkünk!
Te nem volt a mi lelkünk!
De most a mi lelkünk!

Te szer...
Eskü...
Te leg...
Győz...
Te szer...
Eskü...
Te leg...
Győz...

Diszelődés a Szigligeti színházban.

Rákóczi visszatér! — *Rákóczi haza jön!* —
Rákóczi fia. —

A Szigligeti színház színpadán fölvonultak a kacgányos, daliás leventék, hogy annyi könyved darab után hevesebb dobogásba hozzák a szíveket.

Rákóczi visszatér c. melodrámaival kezdték az előadást. Lapunk kiváló segédszerkesztőjének dr Krüger Aladárnak és a hirneves dalköltőnek Belezny Antalnak fényes sikerei ma újból gyarapodtak. Nehéz dolog nekünk kritikát gyakorolni akkor, a mikor lapunk segédszerkesztőjéről van szó, de annak a gyönyörű nyelvmesternek, minden ízében a magyar érzéstől áthatott, szívből fakadó és szívekhez szóló melodráma legcsenpetensebb kritikája volt az a tapsvihar, amely előadás közben föltört a nézőtérén. A Krüger érdeme az eszme, a kidolgozás, az izzó hazaszeretet, a melyet darabjába öntött, de az ennek nyomában fakadó siker Tóth Elek művészi alakításának köszönhető, aki át tudta varázsolni mindezt a hallgatóság szívébe. A másik oldalon Belezny országos hírű dalköltő kurucnótáit *Oláh Gyula* énekelte. Kellemes hangjával fokozta eddigi sikereit.

A zenei résznek zenekarra való letétele *Rück* karmester érdeme. A melodráma korhű képei, közvetlen meleg hangja, kuruc motívumokban gazdag zenei részei magukkal ragadták a hallgatóságot s amidőn a végső jelenetnél fölcsendültek a Rákóczi induló akkordjai a Rákóczi koporsóját vállukon tartó magyarok kíséretével, a közönség frenetikus tapsal honorálta azt a művészi gyönyört, amelyet a szerzők és Tóth Elek nyújtottak, akiket többször szólított a lámpák elé.

Rákóczi hazajön c. egy felvonásos fantazia következett ezután. *Liptay* Károly kitűnő újságíró kollegánk, a »Nagyvárad« munkatársa lényes dramaturgi kvalitásainak bizonyossága ez az aktuális tömör darab.

A konstantinápolyi kriptában Thaly Kálmán a követséggel együtt köszönetet mond a szultán főkamrásának, Ahmed bégnak. Aztán elbocsátja a követség tagjait s a kriptában egyedül nyugovóra tér. Almában Rákóczit látja fölkelni koporsójából. Hívja haza Magyarországra. A fejedelem vonakodik, de amikor megtudja, hogy nemzete rajongó áhitattal várja, akkor előszólítja bujdosó társait s utra készül nagy Magyarország felé. Együtt jönnek mind, csak Mikes Kelemen óhajt ott maradni, »hiszen őt nem hívja senki, ő nem senki...« Es amikor diadalmenettel elindulnak, Mikes fájdalommal szívében ott marad a komor falak között, hogy egyedül hallgassa a tenger mormolását egyedül, egyedül...

Fehér Gyula, *Szarvasy* és *Körmendy* vették a főszerepet — sok sikerrel. A darab végén a szünni nem akaró tapsviharra *Liptay* többször jelent meg a lámpák előtt.

Rákóczi fia. »Az elnémult haragok«, a »Korhadt fakeskedő« önálló nagy alkotója Rákosi Viktor jóval előbb, mielőtt Thaly Kálmán csak sejtette volna is, hogy a legendás bujdosók hamvait haza hozzák, hozzáfogott »Rákóczi fia«-nak megírásához. E mű tehát nem szorosan aktuális darab, nem Rákóczi hamvainak hazahozatala alkalmából íródott s így csak más megfélelőbb színmű hiányában adják e darabot éppen most, a mikor az egész nemzet zajosan ünnepel. A darab tendenciája, hogy »az alma néha messze esik a fájától«, hogy »a sasok nem mindig nemzenek sasokat« disszonisztikusan hatnak a hazaszeretettől áthatott forró kedélyekre. A hős bukását nem menti az, hogy szerelméért áldozza föl önmagát s az ügy diadalát. A szerelem magánérdek s bármennyire megtisztelt ideális érzelem, bukni kell ott, hol közről van szó.

A darab tartalma ez: Kassán az osztrák császári hóhérok ítéletet hoznak magyar ifjak fölött. Ki akarják irtani a magyarból a hazaszeretetet s elfojtani a lelkesedést Rákóczi iránt. De a Rákóczi kultuszuk megvannak a maga

hivei. Javorka József barát, Pradens Tamás íródeák és Korláth Mária oltárt emelnek hiveikben a legendás hősnek és elhatározzák, hogy fölkeresik a glóriás Rákóczinak fiát, Józsefet Bécsben, fölrazzák álmából, harci riadót fujnak, kardokat csörtetnek, hogy a Máriás Pro Libertate lobogónak diadalt szerezzenek.

Bécsben Józsefet Monte Rose grófnak hívják. Cerigó felügyelete alatt léha kalandok és dőzsölések között morzsolja napjait. Evés, ivás, szerelem — ez nála minden s ebben a környezetben ölik ki benne a magyart, a Rákóczi vért. Segítő bajtársai keresik az alkalmat, hogy valamely kalandja közben a nyagát szegje. Fényes lakomákat rendeznek, a melyek egyikére Cerigó cigányokat is hívott. A cigány muzsikásokat áruhában Prudens Tamás és Korláth Mária vezetik. A duhaj lakziban Prudens dalai és Korláth Mária cigányleány szépsége és szavai felkeltik álmából az oroszánt. Rákóczi József érezni kezdé öröklött hivatását. Cerigó töröket keres József éltének kioltására s egyiket Riviére Kóbor lovagban, másikat Mária cigányleányban véli föltatolni. Riviére azonban meghódol a Rákóczi névnek s a mikor a zajos lakmározás után hazatértek, József a cigányleányra vár Közbe utjába vetődik egy magyar koldus. Bus, panaszos szavai felkeltik benne a Rákóczi lelkesedést, ezt fokozza a cigány leány megérkezése s a spanyol páli kacséléhez folyamodó berugott Cerigóval együtt indulnak hadba — II. Rákóczi Ferenc örökéért.

A föllobbanás szalmaláng volt csupán. Rákóczi Józsefet béklyóba szoritja Maria iránti szerelme. Sereg, harc lárma semmi, Mária minden. Mária pedig érzi, hogy betöltötte hivatását. Hogy ne álljon a megkezdett munka utjába, hogy Rákóczi szívét fölmentse a szerelem igája alól, József törével átdőfta önszívét. Ez halálos dőfés volt József nézve is. Most már mivel sem törődik. A bárgyú ifju magához fogadja Cerigót, udvari kancellárjává nevezte ki, aki aztán mérget önt, Rákóczi fiának borába s a mérgezett bortól föltüzesített fiu még heves szónoklatot tart katonáinak — aztán összerogy...

Javorka veszi ajkaira a szót: »Meghalt. De az eszme él örökre. Majd jön egy más, hősnél hősebb, aki a lehanyatlott zászlót újból fölragadja és az eszmét diadalra vezérli.«

A romantikus forma, a hazaszeretettől izzó szenvedélyes hang mindvégig lebilincselik a hallgatót. A psychologusnak alkalma nyílik az egyének analizálására, a dramaturg tünődhetik a darab más megoldásán, a gyakorlott néző meggyőződhetik a felől, hogy Rákosi Viktor mindent teláldoz, csak hogy a darab tendencióját biztosítsa.

Diszharmónia a darab ma, mert megmutatja azt a mély sebet, a melyet a bécsi udvari intrika a multban a nemzet szívében ejtett. De kiragogy belőle a hazafias érzés, a mely hevesebb dobogásba hozza a szívet.

Színészeink közül a legnehezebb szerep Tóth Eleknek jutott. Ez az intelligens, kiváló művész, valódi értéke és értelme szerint kreálta a címszerepet. Gyámoltalan tétlenségét, lelke ébredését, ingadozását s gyenge jellemű összerokadását. Kiválóan juttatta érvényre. Korláth. Máriát, a nemes vérű cigányleányt *E. Kovács* Mariska játszotta.

Szép volt és tüzes, magyar és közvetlen *Oláh Gyula* Tamás diákja a férfiaság mintaképe. *Szarvasi* Korláthja. *Hajnal* Tapolczai barátja, *Fehér* művésziessen kidolgozott lerigója egyaránt hozzájárultak az est sikeréhez. — A többiek is legjobb tudásukat vitték színpadra s így a disszonanciát keltő darabot növelték értékben.

Sajnálattal kellett elnéznünk azonban helyenként a csetlést-botlást. De még megbotránkoztunk azon, hogy a nézőtérén az uniformisnak egyetlen képviselője sem volt.

A nézőtérén ünnepies meleg levegő áradt szét s a felvonások között az ifjúság hazafias dalokat énekel.

Várady István.

Géczy Lajos kurucnótája a színházban. *Géczy* Lajos, volt püspökségi uradalmi főtisztnek egyik korábban szerzett kurucnótáját szintén elő fogják adni ma este a Szigligeti-színházban, A kurucnótát, melyben a tárogató az énekessel felváltva szólózik, *Oláh Gyula* éneklí majd a »Rákóczi fia« II-ik felvonásában.

TÁVIRATOK.

Kisért a létszámemelés.

Budapest, okt. 27. (Saját tud. táv.) A Frankfurter Zeitung a magyar kormány és Schönaich között kiütött konfliktus felől azt a távirati értesülést vette, hogy a trónörökös és a katonai párt feltétlenül a létszámemeles mellett van és azt elodázhatlan szükségnek tartja a hadsereg nézve. Állítólag a trónörökös és pártja ennek keresztülvitele érdekében még egy magyar kormányválságtól sem riadna vissza abban a reményben lévén, hogy aztán ez által a néppártot juttatná uralomra. A király azonban ez idő szerint minden válságtól idegenkedik és a sürgetett létszámemelést csak a választási reform megvalósítása után a jövő év tavaszáig elhalasztani kívánja. Attól tartanak azonban, hogy a korona álláspontja addig még meginog, mert a trónörökös és pártja nagyon nagy befolyásra jutott az utóbbi időben az udvarnál.

A gyulafehérvári mandátum.

Budapest, okt. 27. (Saját tud. táv.) A kir. kuria a mult héten tárgyalta azt a petíciót, amelyet László Mihály gyulafehérvári mandátuma ellen az ellenpárt beadott. Az ítéletet ez ügyben tegnap hirdette ki a kuria, mely szerint a petíciót elutasítja és kötelezte a peticionálókat, hogy dr Ragályi választásvédőnek 7000 koronát fizessenek.

Előadások a műegyetemen.

Budapest, okt. 27. (Saját tud. táv.) A műegyetemi hallgatók nagy felháborodással vették, hogy a műegyetem rektora Rákóczi hamvai hazaszállításának alkalmából ma nem adott szünetet. Emiatt teremről-teremre járva, az ifjúság megakadályozta az előadásokat.

Temérdek halála.

Budapest, okt. 27. (Saját tud. táv.) Jeszenszky Danó budapest-belvárosi közjegyző, aki Temérdek írói néven mint költő irogatott, ma hajnalban 82 éves korában meghalt. Temérdek kor- és lakótársa volt Petőfi-nak. Temetése vasárnap lesz Budapesten és aztán Losoncra szállítják a családi sírboltba.

A villamos sztrájk.

Budapest, okt. 27. (Saját tud. távirata.) A villamos vasutársaságok tegnap 500 új alkalmazottat vettek fel s így a sztrájkoló alkalmazottakat az utolsó emberig pótolni tudják.

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Önkéntesi tanfolyam Nagyváradon.
Intézettulajdonos: **Dénes Pál**, igazgató,
Tisza Kálmán-tér 9 szám alatt.

1906. október 15-én

önkéntességre jogosító vizsgálatra előkészítés végett tanfolyam nyílik meg középiskolai tanárok vezetése alatt. A tanfolyam február végéig tart. Az előadások az esti órákban tartatnak. Jelentkezni lehet bármikor a tanfolyam megnyitásáig az intézet helyiségében. Fölvehető minden feddhetlen életű fiatal ember, 16-tól 20 éves koráig.

DÉNES PÁL,
internátusi igazgató.

Kérjen
csak
Selle & Kary's

Hirdetések

jutányos áron

felvétetnek

a

'TISZA'NTUL,,

kiadóhí vatalában.

FREDIN

Legjobb

tisztítószer

1804. mindenféle
sárga és fekete cipőnek

Különösen ajánlható
Boxcalf-, Oscaria
Chev- és Laxnareck
cipőknek.
BÉCS, X.II

Alapított 1898-ban.

Alapított 1898-ban.

Elsőrangú cipész üzlet!

Tisztelettel van szerencsém értesíteni a n. é. közönséget, hogy az őszi idény beálltával **megérkeztek a legszebb és legfinomabb bőrök** és mint a múltban, úgy ezúton is legfőbb törekvésem rendelőimet tisztességes és minden igényt kielégítő munkával kiszolgálni, miről ugyan már az eddigi t. rendelőim is meg vannak győződve, hogy üzletem fennállása óta a nálam készült **cipők, csizmák** a legfinomabb anyagból és a legszebb és legújabb divatu szabás szerint készíttetnek mérték után, amit bizonyítanak fentebb látható kiállítási kitüntetésem is.

Meggyőződés céljából elég egy próba rendelés, — Kiváló tisztelettel

UJLAKY ISTVÁN

cipész mester

Nagyvárad, Sz -János-u. elején, Kispipa vendéglővel szemben.

Telefon 458. sz.

Alapított 1861 ben.

Teljes lakás, szálloda, kávéház
és fürdőberendezések műipari vállalata.

Saját készítésű olasz, modern, matt és fényezett

bútor és kárpitos munkák

elegáns háló, ebédlő, salon és uriszoba berendezések, valamint egyes asztalos és kárpitos butordarabok jutányos gyári árban, kezeséggel.

Kivánatra rajzok és költségvetések.

Tisztelettel:

WALLERSTEIN FERENC.

Saját műhely. Nagyvárad, Zöldfa-utca.

HÁASZ MANÓ kézmű- és divatáruháza NAGYVÁRAD Zöldfa-utca elején

Meglepő az a szépen össze válogatott nagy raktár,
mi most érkezett meg mindenféle őszi cikkekben, gyönyörű
divat ujdonságok, melynek megtekintése figyelmet érdemel.
Az árak pedig elvannak ismerve, hogy a legolcsóbbak.

Hogyan hívják?

Véletlenül függ sok ember boldogsága! Mindenkinél életében voltak és vannak pillanatok, mikor szerencsésé, boldogságát megálaphatná! Talán ane ve mellett i o s z t á l y s o r s j e g y s z á m e g y n a g y o b b n y e r e m é n y n e l l e s z k i h u z v a m á r a l e g k ö z e l e b b i h u z á s o k o n . T e g y e n s z e r e n c s e k i s é r l e t e t a z i t t k ö z l ö t n é v s o r b a n l e v ő a s a j á t n a g y c s a l á d t a g j á n a k n e v e m e l l e t t i s z á m m a l , m e l y C S A K I S

KISS KÁROLY ÉS TÁRSA

bankházában BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos- utca 13. kapható. meff

KISS szerencsése NAGY!

Abel 8391	Barnabás 71106	Eleázár 22199	Géza 79305	Johanna 89625	Lóránt 108091	Oktavia 8161	Szalvator 21070
Abrahám 13680	Bella 80099	Elemér 102748	Gida 58526	Jolán 124201	Lothar 68737	Olga 13653	Szerafin 22232
Adám 21522	Béla 73377	Eleonóra 23102	Gilbert 44738	Jónás 94220	Lőrincz 29462	Olivér 22260	Szeéna 102985
Adél 94933	Bencze 57501	Eliás 8158	Gizella 124019	Jonathán 90733	Luczia 490	Olympia 50636	Szidónia 90548
Adolár 510	Benedek 27983	Ella 100817	Gottfrid 8225	Jordán 89925	Luczián 16607	Orbán 102772	Szigfried 8199
Adolf 21357	Benjamin 80219	Elvira 21376	Guidó 39492	Józsa 8361	Ludmilla 23145	Oszkár 91332	Szilárd 14710
Adorján 107685	Benó 124263	Elza 96067	Gusztáv 108420	József 108019	Ludwig 108100	Uthelló 79328	Taksony 21514
Adrián 91314	Bernát 86327	Emánuel 87043	Gyárfás 73209	Julián 91531	Lujza 94950	Othmár 29427	Tamás 100825
Adrienne 88517	Berta 39493	Emil 90748	György 46943	Judith 94959	Lukács 89931	Ottília 16610	Taszió 64594
Agátha 91521	Bertalan 2314	Emilia 124199	Györgyike 124374	Julia 90531	Lukrécia 20564	Ottó 750	Tekla 79316
Ágost 87013	Bertold 46942	Emma 73217	Győző 52602	Juliska 92337	Magda 124459	Ottokár 22282	Teofil 56816
Ágoston 124033	Bertram 29435	Emőd 50632	Gyula 38885	Jusztina 102953	Magdolna 90791	Ödön 51340	Teodor 27104
Agnes 8165	Biri 82605	Endre 29434	Gyuri 78458	Jutka 96060	Malvin 88007	Orzsi 71801	Teresl 39555
Ákos 13664	Blanka 108092	Erasmus 8308	Habakuk 8369	Kajetán 90828	Manfréd 5203	Pál 39572	Teréz 51334
Aladár 21367	Bódog 73213	Erna 109469	Hajnalka 100875	Kálmán 93339	Manó 93334	Paula 124397	Terka 102167
Alajos 74987	Bogdán 51347	Ernesztin 22167	Hedvig 91329	Kamil 106161	Marczel 200851	Paulin 85674	Tibor 22244
Albán 87031	Boldizsár 37780	Ernő 34078	Heléna 92347	Karolina 91945	Margit 22216	Pepi 37786	Tihamér 12708
Allbert 29576	Bonifác 16606	Ervin 108078	Henrik 99069	Károly 90549	Mária 73314	Péter 26330	Tinka 627
Albin 73333	Borbála 21958	Erzsébet 84231	Herman 107649	Katalin 56349	Mariska 39593	Piroska 16605	Titus 91503
Albrecht 108101	Boriska 108043	Eszter 45599	Henrietta 90447	Katarina 92321	Márk 520	Pista 13668	Tivadar 108073
Alfonz 8252	Böske 8217	Etel 105986	Hilár 89963	Kázmér 108074	Márkus 13666	Pongrácz 78846	Timon 21393
Afréd 20074	Beatrix 21510	Eufrozina 124041	Hilda 91505	Kelemen 94931	Márta 21372	Ráchel 124109	Tódor 60084
Alice 13773	Camilia 13613	Eugénia 73332	Hubert 87533	Keresztély 79112	Martin 100478	Rafael 68004	Ulrik 44717
Amália 22973	Carolina 124467	Eva 4220	Hugó 124071	Klára 102986	Márton 99663	Regina 27179	Urbán 29161
Ambrus 108077	Czeczilia 39741	Ezsaiás 108410	Humbert 5436	Klotild 91516	Máté 86340	René 13271	Valentin 13655
Andor 51240	Czézár 26560	Fábián 21633	Ibolyka 73366	Kolozs 94942	Matild 91502	Rezső 20191	Valér 22203
András 68008	Cziril 73399	Fanni 20069	Ida 54442	Konrád 79155	Mátyás 102746	Richárd 738	Valéria 124420
Angelika 44724	Clement 124283	Farkas 107651	Ignác 107691	Konstatin 108015	Maxim 8145	Róbert 22153	Vazul 44746
Anna 27108	Constant 21065	Felicia 21519	Ilka 8219	Kornél 92322	Melania 22283	Rókus 107241	Venczel 29375
Antal 695	Córa 20059	Félix 8148	Illés 54723	Kornélia 96069	Melinda 16513	Róland 86336	Vendel 51350
Andor 14729	Cornélia 71813	Ferdinán 100850	Ilma 84247	Kristóf 92480	Melitta 90437	Román 39500	Verona 73330
Antónia 93338	Cristian 29580	Ferencz 93397	Ilona 73387	Krisztján 92498	Menyhért 93674	Romeo 5111	Vidor 100485
Arank 108072	Dániel 70489	Flóra 88132	Imre 124245	Krisztina 90754	Miczi 86706	Róza 100805	Viktor 90713
Arisztid 91340	Dávid 84005	Flórián 124223	Ipoly 79337	Lajos 92326	Mihály 46949	Rozália 73351	Viktoria 8153
Armand 87019	Demeter 108055	Flóris 106187	Incze 56812	László 90712	Miklós 58583	Rozina 40628	Vilma 13669
Armin 48132	Demjén 72787	Flóris 9816	Iren 74137	Laura 96070	Miksa 107652	Rózsika 34077	Vilmos 93335
Arnold 102291	Dénes 67375	Fodor 82116	Irma 100843	Lázár 27178	Milán 124485	Rudolf 79125	Vincze 16881
Aron 22226	Dezső 79332	Franciska 106072	István 22156	Lea 124453	Mór 81544	Rudolf 79125	Virgil 21930
Arpád 8319	Domokos 54413	Frida 50640	Iván 8322	Lehel 54745	Móricz 10500	Sámson 102781	Virginia 102873
Arthur 67690	Donáth 39490	Fridrika 79344	Ivor 124401	Lénár 8287	Mózes 22198	Samu 94988	Walter 93388
Arzén 34093	Dóra 58104	Frigyes 40643	Izabella 24794	Lenke 78310	Náci 4215	Sámuel 73324	Wilhelmin 88174
Attila 84000	Dorottya 107248	Fülöp 5206	Izidor 54755	Leó 67610	Nándor 80146	Sándor 667	Wladimir 27997
Augusztá 57547	Döme 21371	Gábor 13643	Izidor 107665	Leontin 54776	Nárcisz 46913	Sári 13574	Wolfram 56051
Aurél 102905	Dömötör 13654	Gábor 13643	Izidor 107665	Leontin 54776	Nárcisz 46913	Sarolta 20653	Zachariás 39587
Aurélia 94991	Eberhard 22161	Gábor 13643	Izidor 107665	Leontin 54776	Nárcisz 46913	Sebestyén 22159	Zádor 794
Balázs 89976	Edith 60083	Gábor 13643	Izidor 107665	Leontin 54776	Nárcisz 46913	Simon 80867	Zoltán 102922
Bálint 79343	Ede 124453	Gábor 13643	Izidor 107665	Leontin 54776	Nárcisz 46913	Soma 39449	Zseni 23001
Baltazár 29382	Eduárd 8396	Gábor 13643	Izidor 107665	Leontin 54776	Nárcisz 46913	Stefánia 90888	Zsigmond 8368
Bandi 102819	Edwin 20059	Gábor 13643	Izidor 107665	Leontin 54776	Nárcisz 46913	Szabolcs 124378	Zsófia 90845
Barbara 22291	Elek 51337	Gábor 13643	Izidor 107665	Leontin 54776	Nárcisz 46913	Szaniszló 94915	Zsuzsanna 88117

A szives megrendeléseket posta fordultával kérjük, hogy a kívánt szám időközben el ne adassék.

Az eddigi húzásoknál szerencsénk volt már

háromszor a jutalmat és a legnagyobb főnyereményt **600,000** koronát — **1.800,000**
400,000 koronát — **400,000**

Összesen **4** sorsjegyre **2.200,000** koronát vevőinknek kifizetni.

A magy. kir. szab. osztálysorsjáték FŐELÁRUSÍTÓ HELYE:

Kiss Károly és Társa BUDAPEST, Kossuth-utca 13.

Fióközletek: Erzsébet-körút 22., Vác-körút 5.

A XIX. sorsjáték első osztályának húzása már **nov. 22, 23-án** lesz

Tessék kívágni és czímünkre beküldeni.
M E G R E N D E L É S .
Kiss Károly és Társa Bankháza,
Budapest IV., Kossuth Lajos-utca 13.
Sziveskedjék nekem a XIX. sorsjáték I. osztályára a sorsjegyet hivatalos tervet és húzás után hivatalos nyereményjegyzéket küldeni. mellékelve bélyegekből küldöm. egyidejűleg postautalványon küldöm. kérem utánvételezni.
(A meg nem felelő módot sziveskedjék áthuzni.)

A sorsjegy árát kor. fill.

Pontos Név:
Lakhely, utca, házszám
czím: Utolsó posta (megye)

Az I. oszt. sorsjegyek árai:
Egy nyolczad 1 K.50
Egy negyed 3 » —
Egy fél 6 » —
Egy egész 12 » —

Üzlet eladás.

Fábry Testvérek

fő-utcai üzletében lévő férfi-, női- divat-
árúk, cipők, kalapok, harisnyák, vász-
nak, szallagok, csipkék, férfi és fiu
ingek, ugyszintén az üzlet berendezése
az összes bolli és kirakat állványok, üveges
iroda, gázcsövek és gázlámpák egy
tömegben vagy részletekben is *folyó évi
október hó 30-án, délután 3
órákor* a legtöbbet ígérőnek eladatnak;
az üzlet helyiség is esetleg hozzá kibé-
relhető.

15430—1906. Tkvi szám.

Árverési hirdetményi kivonat.

A nagyvárad kir. törvényszék, mint
telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy
a nagyvárad takarékpénztár végrehajtható-
nak, Berke Tógyer, ugyis mint kiskoru
Berke Julianna gyámja, Berke Mária,
Boros Tógyerné és Berke Virág, Drimba
Lőrincné végrehajtást szenvedők elleni
végrehajtási ügyében a nagyvárad kir.
törvényszék területén levő Körösszegapáti
község 260. számú betétében A. I. 1—3,
sorszám alatt felvett beltelkes házból,
kertből és közöslegelő járandóságból álló
jóságtestre a végrehajtási árverést elren-
delte, s annak foganatosítására határnapul
1906. évi november hó 21. napjának
délelőtti 10 óráját Körösszegapáti község-
házához kitűzte.

Kikiáltási ár 922 korona, azonban
az árverésre kitett ingatlan szükség ese-
tén ezen áron alul is el fog adatni.

Árverezni szándékozók tartoznak a
kikiáltási ár 10 százalékát készpénzben,
vagy óvadékképes értékpapirokban letenni.

Az árverési feltételek a kir. törvény-
szék, mint telekkönyvi hatóságnál és Kö-
rösszegapáti község előljáróságánál tekint-
hetők meg.

Nagyvárad, 1906. évi szeptember hó
15-ik napján.

Kir. törvényszék, mint tkvi hatóság.

Kiss András,
kir. törvényszéki bíró.

Eladó ház.

Olasziban a Lukács György-utca sar-
kán levő 1-ső számú, három utcára
néző sarokház, hol ma szálloda és ven-
dégelő van, tehermentesen szabad kézből
eladó. Bővebbet Kiadóhivatalban.

Faeladási hirdetmény.

A nagyvárad kir. sz. püspökség tu-
lajdonát képező hegyköz-szent-miklósi és
volfi uradalmi erdőkben felbecsült követ-
kező faanyagok fognak folyó évi novem-
ber hó 15-én, délelőtt 10 órákor Nagy-
váradon a püspökségi jószágigazgatóság
hivatalos helyiségében zárt írásbeli verseny-
tárgyalás útján eladatni.

1. A nagyvárad kir. sz. püspökség
hegyköz-szt.-miklósi erdejéből mintegy
500 kat. holdról 4644 m³ (köbméter)
tölgyműfa, 29055 m³ (köbméter) vegyes
hasáb, 9682 m³ (köbméter) vegyes do-
rong és 582 m³ (köbméter) galytüzifa.

2. A nagyvárad kir. sz. püspökség
volfi erdejéből (nagyvárad határ) mintegy
230 kat. holdról 4317 m³ köbméter
tölgyműfa, 9943 m³ köbméter vegyes
hasáb, 3539 m³ köbméter vegyes dorong
és 2821 m³ köbméter galy és tuskó
tüzifa.

A hegyköz-szt.-miklósi erdő a szé-
kelyhidi vasuti állomástól 7—8, a volfi-
erdő a váradvelencei vasuti állomástól
2—3 kilométer távolságra fekszik.

Ajánlatok a beígért összeg után 10°
bánaptnézzel ellátva a nagyvárad kir. sz.
püspökség jószágigazgatóságához külden-
dők, ahol azok folyó évi november 15-én,
délelőtt 10 óráig átvételnek.

A beérkezett ajánlatok közül az
uradalom tetszése szerint szabadon választ,

amennyiben pedig az ajánlatok megfele-
lőknek nem találatnának, jogosult az
uradalom a versenytárgyalást egészben
vagy részben semmisnek kijelenteni és az
értékesítés iránt szabadon rendelkezni.

Az eladási részletes feltételek Nagy-
váradon az uradalmi erdőhivatalnál és
erdőgondnokságnál, valamint Hegyköz-
Szent-Miklóson az uradalmi főerdőőrrel
megtekinthetők.

Nagyvárad, 1906. okt. 20.

Nagyvárad kir. sz. püspökség
jószágigazgatósága

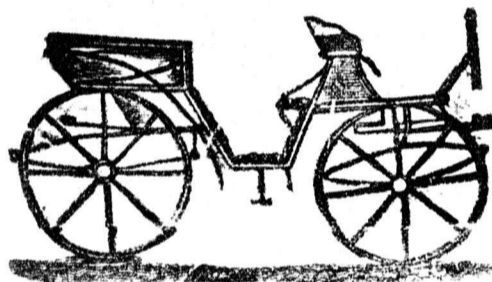
Szőlő
oltvá-
nyok.

Valamint az elmúlt években is a Küküllőmenti
ELSŐ SZŐLŐOLTVÁNYI TELEP

tulajdonos: Caspari Frigyes Medgyes 33.

Nagyküküllőmegye volt az egyedüli az egész or-
szágban, mely vevőinek minden tekintetben kifő-
gástalan minőségű, egészséges-fajazonos és telje-
sén fajtiszta szőlőoltványokat szállított, ugy a jövő-
ben is egyedül a fenti szőlőtelepen kaphatók: a leg-
jobb minőségű, a legkülönbözőbb fajú és alanyu
bor, esemege-bor és különleges esemege szőlő-
oltványok, melyek elültetése által a szőlőbirtokosok
bámulatos eredményeket érnek el.

Kívánatra, képes árjegyzék számos elismerő levéllel, ingyen
és bérmentve.

Villanyerőre berendezett n.-várad kir.
KOCSIGYÁR!

Hogy Biharvármegye gazdaközönségének ko-
csi szükségletét kielégíthessük, gyárunkat

villanyerőre

rendeztük be s így azon helyzetbe jutottunk
hogy képesek vagyunk a legnagyobb megren-
deléseket a legrövidebb idő alatt teljesíteni.

Raktárunk megtekintését új kocsikból a nagyközönség figyelmébe ajánljuk
mindennap reggel 7-től d. u. 6-ig.

Nagyvásár alkalmával a kocsikiállítást Szilágyi Dezső-utcán rendezzük.

Állandó raktárt tartunk u. m. fedeles, fedeleetlen, üveges landauer, lando-
net, Esterházi, bordás, paszket, kucsir, női hajtó charaban és sandlaufer kocsikból.
Bármilyen fék 12 óra alatt szereltetik.

Mint a gumi kerekek helybeli képviselője, azokat részletfizetésre szállítjuk
és a tőlünk beszerzett gumikerekek javítását díjmentesen eszközöljük.

Elvállalunk ezenkívül mindenféle javításokat u. m. kovács, kerékgyártó, szat-
er, fényező munkát a leggyorsabban elkészítve.

Mindenféle kocsikellékek u. m. lámpa, szivacs, szarvasbőr, nickirozott rud-
vasalás gyári árban kaphatók

Régi kocsikat javítunk s egész újra is kicserélünk.

A n. é. közönség szíves pártfogását kérve, vagyunk tisztelettel

VADÁSZ TESTVÉREK,

kocsigyárosok, Szilágyi Dezső-utca. Telefon sz. 445.

Ugy vidéki, mint helybeli levélmegrendelésekre személyesen jelenünk meg. Árjegyzéket kívánva ingyen
és bérmentve küldünk. 1737

Saját gyártmányu iskola cipőinket

ajánljuk a nagyérdemű közönség szíves figyelmébe, ugyszintén a legfinomabb kivitelű

női és férfi cipőinket, melyek saját gyárunkban készülnek

a legocsóbb árak mellett.

Tisztelettel:

1755.

Szabott árak!

Nádor Henrik és Társa,

Nagypiac-tér, Kereskedelmi palota.

Helybeli és vidéki telefon 63.